

Heini Rajala

**SIIRTOHINNOITTELUN
MARKKINAEHTOISUUDEN
OSOITTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ**
Integroiva kirjallisuuskatsaus

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Maaliskuu 2021

TIIVISTELMÄ

Heini Rajala, Siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittaminen käytännössä
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppätieteiden tutkinto-ohjelma / Yrityksen laskentatoimi
Ohjaaja: Timo Hyvönen
Maaliskuu 2021

Tutkimuksessa on tarkasteltu monikansallisten yritysten siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamista. Tutkimuksessa on tutkittu, saako aiempi Rajalan (2019) kandidaatintutkielmassaan selville saama käytännön menetelmä siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseksi vahvistusta muualta kirjallisuudesta. Tarkastelun keskiössä ovat siirtohinnoittelumenetelmän valinta, verrokkihaun laatiminen ja hinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittaminen lopullisen verrokkijoukon avulla. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu monikansallisten yritysten siirtohinnoittelua koskevan aiemman tutkimuksen, ohjeiden ja niiden pohjalle rakentuvan muun kirjallisuuden varaan. Teoreettisessa viitekehyksessä esitellään myös aiempi Rajalan (2019) tutkimus ja sen tulokset.

Tutkimusotteena on käytetty sosiaalista konstruktivismia, koska tutkimuksen kohteena oleva siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittaminen pohjautuu hinnoittelutilanteiden tilanne- ja tapauskohtaiseen arviointiin ja tulkintaan, jossa ihmisillä voidaan nähdä olevan keskeinen aktiivisen toimijan rooli. Tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ihmisten toimintaa ja motiiveja siirtohinnoittelua koskevan tutkimuksen ja ohjeistuksen asettamissa raameissa. Tutkimusmenetelmänä on käytetty integroivaa kirjallisuuskatsausta, jonka avulla pyrittiin saamaan selville, saako aiempi Rajalan (2019) selville saama tutkimustulos vahvistusta Suomen siirtohinnoittelua koskevasta oikeuskäytännöstä ja siirtohinnoittelua käsittelevistä tieteellisistä artikkeleista maailmanlaajuisella tasolla. Tutkimusaineistona on käytetty kirjallista aineistoa, joka on kerätty Edilex-, Ebsco- ja Andor-tietokannoista. Tutkimusaineistoon sisältyi 5 oikeustapausta ja 20 tieteellistä artikkelia, jotka analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimustulosten perusteella aiempi Rajalan (2019) tutkimuksessaan selville saama menetelmä siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseksi sai vahvistusta sekä oikeuskäytännöstä että tieteellisistä artikkeleista. Oikeustapausten osalta kaikki viisi oikeustapausta vahvistivat osittain aiempaa tutkimustulosta, mutta niistä tehtiin myös aiemman tutkimuksen tuloksista poikkeavia havaintoja. Oikeustapausten osalta keskeisimmät aiemman tutkimuksen tuloksista poikkeavat havainnot liittyivät lopullisen verrokkijoukon lukumäärään ja verrokkihauissa käytettävään tietokantaan. Tieteellisten artikkeleiden osalta Rajalan (2019) selville saama menetelmä sai maanosakohtaisesti tarkasteltuna eniten vahvistusta Euroopan alueelta, mutta osittain myös Pohjois-Amerikan, Etelä-Amerikan ja Aasian alueilta. Tieteellisten artikkeleiden osalta keskeisimmät aiemman tutkimuksen tuloksista poikkeavat havainnot tehtiin Afrikan ja Aasian alueilta kehittyvistä maista. Tieteellisten artikkeleiden osalta keskeiset poikkeavat havainnot liittyivät sovellettuihin siirtohinnoittelumenetelmiin ja siihen, ettei kyseisillä alueilla laadita lainkaan verrokkihakuja. Tutkimustulokset täydentävät aiempaa siirtohinnoittelua koskevaa tutkimusta sekä siirtohinnoittelua koskevaa maailmanlaajuisia ohjeistusta.

Avainsanat: Siirtohinnoittelu, Markkinaehtoperiaate, Siirtohinnoittelumenetelmät, Verrokkihaut

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

1	JOHDANTO	1
1.1	Aiheen ajankohtaisuus	1
1.2	Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset, aineisto ja rajaukset	3
1.3	Keskeiset käsitteet	4
1.3.1	Etuyhteys, siirtohinnoittelu ja markkinaehtoperiaate	4
1.3.2	Erillisyyhtiöperiaate ja vertailukelpoisuusanalyysi	5
1.4	Siirtohinnoittelun historia	5
1.5	Aiempi tutkimus	7
1.6	Tieteenfilosofinen lähtökohta ja tutkimusmenetelmä.....	8
1.7	Tutkimuksen rakenne	12
2	MONIKANSALLISTEN YRITYSTEN MARKKINAEHTOINEN SIIRTOHINNOITTELU	13
2.1	Siirtohinnoittelu moniulotteisena ilmiönä	13
2.1.1	Siirtohinnoittelun tavoitteet	14
2.1.2	Siirtohinnoittelu verotuksen näkökulmasta	16
2.2	Siirtohinnoittelua koskeva ohjeistus	17
2.2.1	OECD:n siirtohinnoitteluohjeet	17
2.2.2	EU:n piirissä tehty työ	18
2.2.3	YK:n siirtohinnoittelumanuaali	19
2.3	Tyypillinen siirtohinnoitteluanalyysi OECD:n mukaan	19
2.3.1	Siirtohinnoittelumenetelmän valinta.....	20
2.3.2	Perinteiset menetelmät.....	21
2.3.3	Voittopohjaiset menetelmät	22
2.3.4	Verrokkihakujen laatiminen	23
3	MARKKINAEHTOISUUDEN OSOITTAMINEN	25
3.1	Aiemman tutkimuksen esittely	25
3.2	Aiemman tutkimuksen tulos.....	26
3.2.1	OECD:n siirtohinnoittelumenetelmien käytäntöön soveltaminen.....	26
3.2.2	Verrokkihakujen laatiminen	27
3.2.3	Verrokkihakukriteerit	27
4	EMPIIRINEN AINEISTO JA SEN ANALYYSI	30
4.1	Tutkimusmetodi.....	30

4.2	Aineiston keruu	32
4.2.1	Tutkimusasetelma.....	32
4.2.2	Oikeustapaukset.....	34
4.2.3	Tieteelliset artikkelit.....	36
4.3	Aineiston käsittely ja analyysi.....	38
5	TUTKIMUKSEN EMPIIRISET TULOKSET.....	42
5.1	Oikeustapausten analyysin tulokset.....	42
5.1.1	Siirtohinnoittelumenetelmän valinta.....	42
5.1.2	Verrokkihakujen laatiminen	43
5.1.3	Markkinaehtoisuuden osoittaminen lopullisen verrokkijoukon avulla	44
5.2	Tieteellisten artikkeleiden analyysin tulokset.....	44
5.2.1	Siirtohinnoittelumenetelmän valinta.....	44
5.2.2	Verrokkihakujen laatiminen	48
5.2.3	Markkinaehtoisuuden osoittaminen lopullisen verrokkijoukon avulla	51
6.	JOHTOPÄÄTÖKSET	52
5.3	Tutkimustulosten yhteenveto ja päätelmät	52
5.3.1	Siirtohinnoittelumenetelmän valinta.....	52
5.3.2	Verrokkihakujen laatiminen	54
5.3.3	Markkinaehtoisuuden osoittaminen lopullisen verrokkijoukon avulla	56
5.4	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	57
5.5	Tutkimusetiikka.....	60
5.6	Jatkotutkimusaiheet	60
	LÄHTEET.....	62
	LIITTEET	69
	Liite 1. Taulukko tutkimusaineistoon sisältyvistä oikeustapauksista	69
	Liite 2 Taulukko tutkimusaineistoon sisältyvistä tieteellisistä artikkeleista.....	72

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen ajankohtaisuus

Kansainvälisen liiketoiminnan määrä ja merkitys kasvaa jatkuvasti maailman taloudellisen integraation lisääntyessä ja kansainvälisen kaupan esteiden vähentyessä. Yritysten liiketoiminnan kansainvälistyessä siten, että yritys perustaa tai ostaa yhtiöitä kotimaansa ulkopuolelle tai tulee ostetuksi osaksi suurempaa konsernia, joudutaan tilanteeseen, jossa monikansallisen yrityksen on pohdittava konsernin sisäisten liiketapahtumiensa hinnoittelua. (Jaakkola, 2012, 9.) Konsernin sisäisten eri yksiköiden välisten liiketoimien hinnoittelua kutsutaan siirtohinnoitteluksi. Useassa eri valtiossa toimivilla monikansallisilla yrityksillä on tyypillisesti paljon keskinäisiä liiketoimia, joiden johdosta konsernin sisällä yhtiöltä toiselle maksetaan muun muassa erilaisia kauppahintoja, korkoja ja rojalteja. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD):n arvioiden mukaan selvästi yli puolet maailmankaupasta muodostuu monikansallisten yritysten sisäisestä kaupankäynnistä. (Knuutinen, 2020, 255–256.)

Globalisaation myötä monikansallisten yritysten arvoketjut ovat kehittyneet verotuksen kannalta yhä monimutkaisemmiksi kokonaisuuksiksi, eikä ylikansallisesti tapahtuvan taloudellisen toiminnan ja sen myötä saadun tulon tai voiton paikantaminen verotusta varten ole välttämättä kovin yksinkertaista. Lisäksi yritystoiminta on digitalisoitumisen myötä yhä laajemmin irtautunut sellaisista liiketoiminnan perinteisistä fyysisistä tunnusmerkeistä, joihin yritysten verovelvollisuus ja verotus ovat aiemmin kansainvälisen verotuksen vakiintuneissa linjauksissa perustuneet. (Knuutinen, 2020, 256–258.) Muutos aiempaan on iso, sillä aiemmin yritykset ja konsernit toimivat suurelta osin vain yhdessä maassa ja myös niiden tuotannontekijät, tuotanto ja tuotekehitys olivat pitkälti keskitetty niiden kotimaahan. Yritysten arvoketjujen globalisaation keskeinen piirre on, että monikansallisesti toimivien konsernien sisällä myös tuotannontekijät – pääoma, työ ja tieto – liikkuvat yli rajojen. (Valtioneuvoston julkaisusarja, 2016, 14.) Arvoketjuihin kytkeytyvä tuotanto on muuttunut myös maailmanlaajuisesti yhä enemmän osaamis- ja pääomaintensiivisempään suuntaan (Valtioneuvoston raporttisarja, 2015, 10).

Verotuksen näkökulmasta siirtohinnoittelun avulla pyritään laskemaan mahdollisimman oikealla tavalla ja tarkasti se, kuinka paljon yritys tai konserni on tehnyt kussakin toimintavaltiossa verotettavaa voittoa. Markkinaehtoperiaatteeseen nojautumalla pyritään siihen, että tulo kertyy ja vero maksetaan oikeassa valtiossa. Verotuksen näkökulmasta siirtohinnoittelun perimmäisenä tavoitteena on jakaa verotettava tulo oikeudenmukaisella tavalla eri valtioiden verotuksen piiriin markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. (Knuutinen, 2020, 256.) Markkinaehtoperiaatteen ollessa näennäisesti yksinkertainen periaate, ei sen soveltaminen käytännössä kuitenkaan ole yksinkertaista. Käytännössä usein saattaa olla vaikeaa kerätä kaikki se tieto, jota markkinaehtoperiaatteen tarkka soveltaminen edellyttäisi. (Karjalainen & Raunio, 2018, 47.)

Siirtohinnoittelu on ollut viime vuosina arka aihe niin kansallisen kuin kansainvälisen edun tasolla. Samaan aikaan kun valtioiden tavoitteena on ollut varmistaa verotulonsa siten, etteivät yritykset siirtäisi voittojaan alhaisemman verotuksen toivossa maasta toiseen, monikansalliset yritykset ovat nähneet siirtohinnoittelun mahdollisuutena optimoida heidän verotustaan. Eri maiden kansalliset verosäännökset ovat aiheuttaneet osaltaan eturistiriittilanteita veroviranomaisten ja monikansallisten yritysten keskuudessa. Hallinnollisen koordinoinnin puute eri maiden kansallisten verolainsäädäntöjen kesken on voinut aiheuttaa joissain maissa jopa pääoman supistumista ja verotulojen menetyksiä. (Matei & Lavinia, 2017, 71.)

EY:n vuonna 2019 vero- ja rahoitusalan johtajille suorittaman kyselytutkimuksen perusteella jopa 79 prosenttia vastaajista kuvasi kansainvälistä verotusympäristöä epävarmaksi. Kyselytutkimuksen vastaajista 64 prosenttia mainitsi siirtohinnoittelustrategioihin liittyvät asiat kriittisimmäksi veroriskiksi. Kyselytutkimukseen osallistui yli 700 vero- ja rahoitusalan johtajaa, jotka edustivat yli 20 teollisuusalaa 43 eri lainkäyttöalueelta Amerikan, Euroopan ja Aasian ja Tyynenmeren alueilta. (Ernst & Young, 2019, 1–5.) Verotuskäytännön jatkuva voimakas kehitys aiheuttaa osaltaan epävarmuutta siirtohinnoittelun alalle, eivätkä yritykset voi välttämättä luottaa siihen, että jo aikaisemmin hyväksytyt siirtohinnoittelukäytännöt hyväksyttäisiin myös tulevaisuudessa (KPMG, 2020). On todennäköistä, että siirtohinnoittelun aiheuttamat valtioiden riidat tulevat lisääntymään tulevaisuudessa, koska valtiot

kiinnittävät siirtohinnoitteluun yhä enemmän huomiota maailmanlaajuisesti (Valtiovarainministeriö, 2017, 99).

1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset, aineisto ja rajaukset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, saako Rajalan (2019) selville saama menetelmä markkinaehtoisen siirtohinnoittelun osoittamiseksi vahvistusta muualta kirjallisuudesta integroivan kirjallisuuskatsauksen perusteella. Rajalan (2019) mukaan selville saatu käytännön menetelmä sisältää sellaiset menettelytavat siirtohinnoittelumenetelmän valitsemiseksi ja vertailukelpoisuusanalyysin toteuttamiseksi, joiden avulla siirtohinnoittelun markkinaehtoisuus voidaan osoittaa vaihdannan kohteesta riippumatta. Rajalan (2019) mukaan yleispäteväksikin luonnehdittavissa oleva käytännön menetelmä siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseksi perustuu OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden (OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations) tunnistaman siirtohinnoittelumenetelmän, liiketoiminettomarginaalimenetelmän sekä kaupallisesta Orbis-tietokannasta tehtävien verrokkihakujen avulla haettavien vertailukelpoisten verrokkiyhtiöiden löytämiselle siirtohinnoittelun perusteeksi. Kyseisen tutkimuksen mukaan on olemassa selkeät perusteet sille, miksi liiketoiminettomarginaalimenetelmä on paras siirtohinnoittelumenetelmä hinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen käytännössä ja miksi muut OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden tunnistamat siirtohinnoittelumenetelmät eivät sovellu hinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen käytännössä niin hyvin. Tarkempi kuvaus Rajalan (2019) tutkimuksesta ja sen tuloksista on kuvattu luvussa 3. Tälle tutkimukselle Rajalan (2019) tutkimuksen perusteella luodut tutkimuskysymykset ovat:

1. Onko OECD:n liiketoiminettomarginaalimenetelmä paras menetelmä siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen ja millaisia hyviä ja huonoja puolia muiden OECD:n siirtohinnoittelumenetelmien soveltamiseen liittyy havaitaan?
2. Mistä ja miten verrokkihakuja toteutetaan?
3. Millainen on optimaalinen lopullinen verrokkijoukko ja miten sen perusteella todetaan hinnoittelun markkinaehtoisuus?

Tutkimusaineistona käytetään siirtohinnoitteluun liittyvää suomalaista oikeuskäytäntöä ja tietokannoista haettuja siirtohinnoittelumenetelmän valintaa ja vertailutietohakuja koskevia tieteellisiä tutkimusartikkeleita. Kirjallisuuskatsauksen osaksi valitun tutkimusaineiston avulla tutkimuskysymyksiin etsitään vastauksia ensin suomalaisen oikeuskäytännön avulla Suomen tasolla ja sen jälkeen tieteellisten artikkeleiden avulla maailmanlaajuisesti maanosakohtaisesti tarkasteltuna.

Tässä tutkielmassa siirtohinnoittelua tarkastellaan ensisijaisesti verotuksen näkökulmasta. Siirtohinnoittelua koskevan ohjeistuksen osalta siirtohinnoittelua ja sen markkinaehtoisuutta tarkastellaan ensisijaisesti OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden noudattamisen kannalta, huomioiden kuitenkin myös EU:n solmimien siirtohinnoittelua koskevien sopimusten sekä YK:n siirtohinnoittelumanuaalin OECD:n siirtohinnoitteluohjeita täydentävät vaikutukset. Tutkimuksen pääpano on OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden tulkinnassa, koska kyseisiä ohjeita pidetään maailmanlaajuisen standardin asemassa siirtohinnoittelun alalla ja ohjeiden periaatteita sovelletaan laajasti myös OECD:n jäsenmaiden ulkopuolella (HE/107/2006). Näin ollen aihealueen tarkastelua ei ole tarvetta rajata ainoastaan OECD:n jäsenmaita koskevaan kirjallisuuteen, vaan siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamista tarkastellaan maailmanlaajuisesti.

1.3 Keskeiset käsitteet

1.3.1 Etuyhteys, siirtohinnoittelu ja markkinaehtoperiaate

Etuyhteyksyritysten välisen liiketoimen hinnoittelussa on kysymys siirtohinnoittelusta, johon ulkoiset markkinavoimat eivät vaikuta samalla tavalla, kuin toisistaan riippumattomien osapuolten välisiin hinnoittelutilanteisiin (HE/107/2006). Etuyhteys syntyy tavallisimmin samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden välille (Jaakkola, 2012, 21). Siirtohinnoittelun kansainvälinen peruseriaate on markkinaehtoperiaate, jonka mukaan toisiinsa etuyhteydessä olevien yritysten välisissä liiketoimissa tulee noudattaa vastaavia hintoja ja ehtoja, kuin samanlaisissa olosuhteissa toisistaan riippumattomien osapuolten välillä noudatettaisiin. Tällaisia ehtoja ovat muun muassa toimitusehdot, maksuehdot, hinta, vakuudet ja riskien jakautuminen

(HE/107/2006). Markkinaehtoperiaate on määritelty OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklassa. (OECD, 2017, 35.)

1.3.2 Erillisyhtiöperiaate ja vertailukelpoisuusanalyysi

Markkinaehtoperiaatteen soveltaminen rakentuu erillisyhtiöperiaatteelle, jonka mukaan monikansalliseen konserniin kuuluvia konserniyhtiöitä tulee tarkastella erillisinä yksikköinä sen sijaan, että niitä tarkasteltaisiin konsernin yhdistetyn liiketoiminnan erottamina osina. Erillisyhtiöperiaatteen mukaan tulot ja menot on konsernissa kohdistettava sille yhtiölle, jonka tulonhankkimistoimintaan ne liittyvät (KHO/2016/71). Vertailukelpoisuusanalyysin toteuttaminen on markkinaehtoperiaatteen soveltamisen ydin. Vertailukelpoisuusanalyysin avulla konsernin sisäistä hinnoittelua verrataan toisistaan riippumattomien osapuolten vastaavaan hinnoitteluun, jota pidetään markkinaehtoisuuden perustana. Vertailukelpoisuusanalyysi aloitetaan etuyhteysyritysten välisen liiketoimen, siihen liittyvien ehtojen sekä muiden olosuhteiden mahdollisimman tarkalla tunnistamisella, jonka jälkeen sitä verrataan toisistaan riippumattomien osapuolten välisiin vastaavien liiketoimien hinnoitteluun, ehtoihin sekä muihin olosuhteisiin hinnoittelun markkinaehtoisuuden toteamiseksi. (OECD, 2017, 35–44.)

1.4 Siirtohinnoittelun historia

Siirtohinnoittelun juuret juontavat 1900-luvun alkupuolelle. Ensimmäiset siirtohinnoittelusäännökset tulivat voimaan ensimmäisen maailmansodan aikoihin Iso-Britanniassa vuonna 1915 ja Yhdysvalloissa vuonna 1917. Syy säännösten asettamiselle oli yksinkertainen, sillä veroja oli nostettu sotatoimien rahoittamiseksi ja kansainväliset yritykset etsivät keinoja verorasituksensa alentamiseksi. Siirtohinnoittelusäännösten tavoitteena oli pyrkiä estämään verotulojen siirtyminen matalamman verokannan maihin kansainvälisen yrityksen sisäisen siirtohinnoittelun avulla. Vaatimus markkinahintojen käyttämiselle kansainvälisen yrityksen sisäisessä hinnoittelussa tunnistettiin veroviranomaisten toimesta jo silloin (Wittendroff, 2010, 31–32), mutta kyseessä oli lähinnä ennaltaehkäisevä lainsäädäntö oman maan verotulojen turvaamiseksi, eivätkä silloiset säädökset olleet yhtä kattavat kuin nykyään. (Karjalainen & Raunio, 2018, 2.)

Kiinnostus siirtohinnoitteluun unohtui kuitenkin hetkellisesti 1930-luvun laman myötä (Karjalainen & Raunio, 2018, 2). Yritysten sisäiseen hinnoittelupolitiikkaan ja siihen liittyviin ongelmiin alettiin kiinnittää yhä enemmän huomiota 1950-luvulla, kun yritykset alkoivat suosia hajautetun organisaatorakenteen hyödyntämistä liiketoiminnassaan, mikä osaltaan myös kasvatti yritysten kokoa ja kansainvälisyyttä merkittävästi (Stone, 1956; Bierman, 1959). Kansainvälisen liiketoiminnan lisääntyessä ratkaisua hajautetun organisaation sisäisen siirtohinnoittelupolitiikan määrittelyyn etsivät silloin muun muassa Cook (1955) ja Hirshleifer (1956). Cook (1955) kannatti markkinaperusteisten hintojen käyttämistä, kun taas Hirshleifer (1956) mukaan optimaalisin hinta voitiin määrittää toimittajayrityksen tuotantokustannuksiin perustuen.

Kansainvälisen kaupan alkaessa kukoistaa 1960-luvun loppupuolella siirtohinnoitteluun liittyvät asiat nousivat jälleen yhä enenevässä määrin esille. Myös lisääntynyt autonomia monikansallisten yritysten divisioonatasolla 1960–1970-luvun taitteessa loi tarpeen luotettavalle siirtohinnoittelujärjestelmälle, jonka avulla haluttiin varmistaa yrityksen resurssien optimaalinen kohdistaminen sekä tarjota tarkoituksenmukaisia mittareita yritysten eri divisioonien tuloskehityksille (Kim, Swinnerton & Ulferts, 1997, 17). OECD julkaisi vuosina 1979 ja 1984 ensimmäiset siirtohinnoittelua koskevat raporttinsa, jotka puolustivat markkinaehtoperiaatteen ja tiettyjen siirtohinnoittelumenetelmien käyttämistä siirtohintojen määrittelyssä. (Karjalainen & Raunio, 2018, 2–3.)

1980-luvun puolivälin jälkeen yrityksissä kehitettiin kovaa vauhtia tietotekniikkaa ja tietoliikenneverkkoja. Samaan aikaan kansakuntien poliitikot vapauttivat maailmankauppaa, ja tietotekniikan kehityksen myötä yrityksille tuli yhä kannattavammaksi hajauttaa niiden arvoketjuja yhä hienojakoisemmalla tasolla laajemmalle maantieteelliselle alueelle. (Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja, 2016.) Tarve tehokkaalle siirtohinnoittelujärjestelmälle pysyi vahvana 1980-luvulla ja 1990-luvun alkupuolella (Kim ym., 1997).

1990-luvulla siirtohinnoittelu liittyi yleensä hyödykkeiden vaihtoon tietyn organisaation eri osastojen välillä. Monikansallisten organisaatioiden rakenne sekä niiden toiminnan luonne alkoivat kuitenkin vähitellen muuttua 2000-luvulle siirryttäessä. Muutokset johtivat liiketoimintaprosessien virtaviivaistamiseen ja yritykset alkoivat keskittyä yhä enemmän

tiettyihin ydintoimintoihinsa, minkä vuoksi toimintojen ulkoistaminen ja alihankinta saman konsernin sisällä lisääntyi. Myös globalisaatio lisäsi osaltaan hyödykkeiden vaihtoa saman konsernin sisällä. (Turner, 2013, 9–11.) 2010-luvulle tultaessa veroviranomaiset alkoivat kiinnittää yhä enemmän huomiota monikansallisten yritysten globaalien toiminnan myötä tekemiin suuriin voittoihin ja niiden siirtämiseen alhaisen yhteisöverokannan alaisiin maihin, minkä johdosta kansainvälinen verosääntely ja sen kehittäminen nousivat maailmanlaajuisesti keskiöön (Cristea & Nguyen, 2016).

1.5 Aiempi tutkimus

Tutkimusten mukaan optimaalisen siirtohinnan määrittämiseksi on olemassa ainakin markkinaperusteisia, neuvotteluihin pohjautuvia, kustannusperusteisia, matemaattisiin malleihin tai ohjelmointimalleihin pohjautuvia (Borowski, 1996, 40) sekä voittopohjaisia siirtohinnoittelumenetelmiä (OECD, 2017). Optimaalisen siirtohinnoittelun määrittelyä ovat tutkineet muun muassa Baldenius, Melumad & Reinchelstein (2004), Pappas, Birgham & Hirschey (1983), Watson & Baumler (1975), Dean (1955) Buus & Brada (2008) ja Elliot & Emmanuel (2000).

Baldenius ym., (2004) päätyivät Hirshleifer (1956) kanssa samaan lopputulokseen siitä, että optimaalinen siirtohintaa voidaan määrittää toimittajayrityksen tuotantokustannuksiin perustuen. Myös Pappas, Birgham, Hirschey (1983) tulivat siihen lopputulokseen, että paras siirtohintaa lyhyellä aikavälillä määräytyy tuotannon rajakustannusten perusteella, mutta heidän mukaansa pidemmällä aikavälillä hinnoittelussa tulisi kuitenkin käyttää vapaiden markkinoiden perusteella määräytyvää markkinaperusteista hinnoittelua. Neuvotteluihin perustuvan hinnoittelun käyttämistä parhaana hinnoittelumenetelmänä pitävät ainakin Dean (1955) ja Watson & Baumler (1975).

Buus & Brada (2008) mukaan optimaalinen siirtohintaa voidaan määrittää ainoastaan käyttäen OECD:n tunnistamaa kustannusvoittolisämenetelmää tai jälleenmyyntihintamenetelmää, jotta valittu hinnoittelumenetelmä ei vääristäisi hintoja ja sen myötä tarvittavia tuotantomääriä. Buus & Brada (2008) mukaan OECD:n tunnistama voitonjakamismenetelmä on konserniyritysten sisäistä hinnoittelua eniten vääristävä siirtohinnoittelumenetelmä. Elliot & Emmanuel (2000) saivat haastattelututkimuksensa

avulla selville joitakin toimialakohtaisia johdonmukaisuuksia eri OECD:n tunnistamien siirtohinnoittelumenetelmien soveltamiseen liittyen. Kyseisen tutkimuksen mukaan monikansallisissa rahoituspalveluyrityksissä suositaan voitonjakamismenetelmää, valmistusyrityksissä kustannusvoittolisämenetelmää sekä jälleenmyyntihintamenetelmää ja palveluntarjoajayrityksissä todellisia kustannuksia sekä kustannusvoittolisämenetelmää. Kuhunkin menetelmään saattaa liittyä myös joitakin lisäys- tai vähennyseriä. (Elliot & Emmanuel, 2000.) Kaiken kaikkiaan Rajalan (2019) tutkimusta lukuun ottamatta, aiempien tutkimusten perusteella ei ole saatu selville tiettyä menetelmää, jonka avulla siirtohinnoittelun markkinaehtoisuus voitaisiin varmuudella osoittaa vaihdannan kohteesta riippumatta.

1.6 Tieteenfilosofinen lähtökohta ja tutkimusmenetelmä

Tutkimusta tehdessä olisi oleellista kysyä Pilatuksen tavoin, mikä on totuus? (Metsämuuronen, 2006, 81). Päästäkseen mahdollisimman lähelle totuutta, tutkijan olisi hyvä ymmärtää tutkimuksen taustalla vaikuttavat tieteenfilosofiset lähtökohdat sekä filosofiset taustaoletukset. Toisin sanoen tutkijalla tulisi olla riittävä metodologinen ja tieteenfilosofinen yleissivistys, käsittääkseen tutkimustulosten taustalla vaikuttavat menetelmät ja tutkimustavat. Tieteenfilosofialla voidaan lyhyesti määritellen tarkoittaa filosofisen metodin soveltamista tieteeseen – tutkimustoimintaan ja sen tuloksiin (Niiniluoto, 1980, 21–22.) Tieteenfilosofian merkitys on tiedettä koskevan ymmärryksen vaalimisessa. Tiede ei todellistu tieteenfilosofisesti ihanteellisten normien opiskelussa tai niiden huolellisessa noudattamisessa, sillä tieteen ladullisesti uudet ja ratkaisevat oivallukset syntyvät yllättäen. Tieteen viehätys on sen epätäydellisyydessä, keskeneräisyydessä ja uusissa tutkimusyrityksissä. (Salonen, 2007, 114.)

Filosofialla on kolme keskeistä tieteenfilosofiankin taustalla vaikuttavaa erityistehtävää, jotka ovat problematisointi, eksplikointi ja argumentaatio. Ensimmäinen filosofian tehtävä on asettaa kyseenalaiseksi ja problematisoida ajatustottumukset ja itsestään selvinä pidetyt lähtökohdat. Toiseksi filosofian tehtävä on epäselvien, monimielisten tai implisiittisesti omaksuttujen näkemysten eksplikointi, mikä tarkoittaa selkeäksi tekemistä, erittelyä ja muotoilua. Kolmanneksi filosofian tehtävä on näiden eksplikoitujen näkemysten pätevyuden arvioiminen argumentoinnin avulla, etsimällä niille perusteluita ja

vastaesimerkkejä. (Niiniluoto, 1980, 22.) Filosofia voidaan nähdä metatieteen asemassa erityistieteisiin verrattuna, eikä sillä ole selvää paikkaa tieteenalojen joukossa. Filosofia pyrkii rakentamaan jonkinlaista tasapianoa eri tutkimusperinteiden ja erilaisten tutkimusongelmien välille. Tieteenfilosofia ei ainoastaan kuvaa sitä mitä tiede on ja mitä seikkoja siihen liittyy, vaan se ottaa kantaa myös siihen, millaisia kysymyksiä tiede voi tutkia ja mitä tiede voi ylipäättänsä saavuttaa. Näin ollen myös teorian ja käytännön välinen suhde nousee luontevasti esille osana tieteefilosofiaa. (Salonen, 2007, 110–111.)

Tutkimus perustuu lukuisiin piileviin oletuksiin, joita voidaan nimittää filosofisiksi perusoletuksiksi. Tutkimusten eri suuntausten taustalla vaikuttavat neljä keskeistä filosofian osa-alueetta, jotka ovat ontologia, epistemologia, logiikka ja teologia. Ontologiassa on kyse siitä, minkälaiseksi tutkimuksen kohde syvemmin käsitetään tai ymmärretään. Epistemologia eli tieto-oppi käsittelee tietämisen alkuperää, luonnetta sekä tiedon muodostamista. Tieto-opillisissa tarkasteluissa voidaan pohtia muun muassa sitä, millä metodisella otteella pystytään parhaiten lähestymään tutkimuskohdetta. Logiikka käsittelee toteen näyttämisen ja todistamisen periaatteita. Teleologia esittää sen sijaan kysymyksiä tarkoituksesta. (Hirsijärvi, Remes & Sarjavaara, 2009, 129–130.)

Liiketaloustieteen tutkimuskäytäntö sijoittuu muiden yhteiskuntatieteiden tapaan yleensä joko luonnon tieteiden tai humanistisen tieteiden ajatusperinteen alueelle. Tutkimuksen pohjautuessa luonnontieteitä muistuttavaan malliin, tutkijan tulee vangita hänestä itsestään tai yhteiskunnasta riippumaton todellisuus ja selittää siinä havaitut säännönmukaisuudet. Humanistisen ajattelun oletus on, että ihmiset ovat aktiivisia, toiminnallisia ja ajattelevia olentoja, joiden toimintaa ei pystytä selittämään tietyn perinteisen mallin mukaisesti, vaan tutkijan tulee selittämisen sijaan pyrkiä tulkitsemaan ihmisiä sekä yrittää ymmärtää heidän toimiaan ja motiivejaan. Näiden kahden tutkimustavan ero tiivistetään liiketaloustieteessä positivistisen ja sosiaalisen konstruktivismin tutkimusotteiden välille. Luonnontieteisiin pohjautuva positivistinen tutkimusote käsittää tutkimuskaavan, jossa tutkimuskysymys johdetaan tieteellisestä kirjallisuudesta ja muokataan hypoteesiksi, joka testataan empiirisellä aineistolla. Humanistiseen ajatteluun pohjautuva sosiaalinen konstruktivismi viittaa tutkimusotteena todellisuuden sosiaaliseen rakentumiseen, jonka keskiössä ovat ihmisten toiminta, motiivit ja niiden tulkitseminen. (Koskinen, Alasuutari & Peltonen,

2005, 33–35.) Positivismin ja sosiaalisen konstruktivismien eroja on kuvattu taulukossa 1 (Easterby-Smith, Thorpe & Lowe, 2002, 30).

	Positivismi	Sosiaalinen konstruktivismi
Tutkija	on riippumaton kohteesta	on osa tutkittua ilmiötä
Inhimilliset intressit (talous, politiikka ym.)	eivät saa olla tärkeitä	ovat välttämätön osa tutkimusta
Selitykset	osoittavat kausaaliset suhteet ilmiöiden välillä	lisäävät ymmärrystä tutkitusta kohteesta
Edistys tieteessä tapahtuu	hypoteesien ja deduktiivisen päättelyn avulla	keräämällä rikas aineisto, joka analysoidaan aineistolähtöisesti
Käsitteet	operationalisoidaan mitattavaksi	sisältävät asianosaisten näkökulmat
Analyysiyksikkö	mahdollisimman pieni yksikkö	voi olla laaja tilanne, ilmiö tai prosessi
Yleistäminen tapahtuu	tilastollisesti	teoreettisesti
Otanta edellyttää	suurta tapausjoukkoa, jonka valinta on satunnaistettu	pientä tapausmäärää, joka valitaan tarkoituksenmukaisuuden perusteella

Taulukko 1. Positivismin ja sosiaalisen konstruktivismien eroja.

Tutkimus voidaan tutkimusmetodillisesti toteuttaa joko kvalitatiivisena, kvantitatiivisena tai monimenetelmä tutkimuksena. Kvalitatiivista eli laadullista lähestymistapaa ohjaa luonteeltaan kokonaisvaltainen tiedonhankinta, jonka avulla tutkimuskohdetta pyritään lähestymään mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, mieluiten tosiasioita löytäen tai paljastaen (Hirsijärvi ym., 2009, 161–164). Laadullisessa tutkimuksessa tiedon määritelmä rakentuu sosiaalisesti sen subjektiivisen merkityksen myötä, jonka ihmiset antavat todellisuudelle. Laadullisen tutkimuksen tarkoitus onkin pyrkiä ymmärtämään maailmaa ihmisten näkökulmasta huomioiden se, että yksilöt ja yhteisöt kokevat sosiaalisen todellisuuden eri tavalla heidän sosiaalisen, kulttuurisen ja historiallisen taustansa perusteella. Löytääkseen vastaukset tutkimuskysymyksiinsä, tutkijan tulee ikään kuin uppoutua tutkittavaan ympäristöönsä, minkä vuoksi laadullista tutkimusta tehdään useimmin havainnoinnin, syvällisten haastatteluiden tai dokumenttien analysoinnin

keinoin. Tukijan on olennaista ymmärtää myös oman subjektiivisen käsityksensä vaikutus tutkimukselleen. (Efron & Ravid, 2019, 17.) Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus pyrkii testaamaan objektiivisiä teorioita tutkimalla muuttujien välisiä suhteita. Määrällisessä tutkimuksessa päätelmiä tehdään yleisimmin tilastollisen analyysin perusteella, minkä vuoksi havaintoaineiston tulee soveltua määrälliseen, numeeriseen mittaamiseen (Hirsijärvi ym., 2009, 140). Monimenetelmätutkimus on lähestymistapa, joka pyrkii sekä laadullista että määrällistä aineistoa keräämällä ja integroimalla muodostamaan uudenlaista tietoa verrattuna siihen, että kerättäisiin ainoastaan laadullista tai määrällistä tietoa. (Creswell & Creswell, 2018, 3–4.)

Tämä tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena ja tutkimusotteeksi valitaan sosiaalinen konstruktivismi. Tämä tutkimus omaa useita laadullisen tutkimuksen piirteitä sekä sosiaaliselle konstruktivismille ominaisia tausta-ajattelutapoja. Ensinnäkin tutkimuksen pääasiallisena tutkimuskohteena on OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden tapauskohtainen tulkitseminen ja käytäntöön soveltaminen, minkä vuoksi tutkimuksella on keskeinen liitännä inhimilliseen toimintaan sekä sen tulkitsemiseen ja ymmärtämiseen. Toiseksi tutkimuskysymykset pohjautuvat Rajalan (2019) tutkimukseen haastattelemalla kerätyn tutkimusaineiston perusteella tehtyihin johtopäätöksiin. Näin ollen tutkimusta suoritettaessa tulee huomioida myös se, että aiemmin haastatteluissa kerättyihin siirtohinnoittelun alalla toimivien asiantuntijoiden näkemyksiin ovat vaikuttaneet osaltaan myös haastateltavien sosiaaliset, kulttuuriset ja historialliset taustat. Kolmanneksi tutkimusaineistona käytetään mahdollisimman laadukasta, huolellisesti valittua kirjallista aineistoa, jota analysoidaan aineistolähtöisesti. Tutkimusaineistoon valitaan pieni määrä aineistoa niiden tarkoituksenmukaisuuden perusteella. Näiden piirteiden ohella tässä tutkimuksessa korostuu tutkijan tulkitseva tutkimusote sekä tutkijan subjektiivinen merkitys ja tapa tuottaa tietoa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti osana tutkittavaa ilmiötä. Tutkimusotteena käytetään sosiaalista konstruktivismia, koska tutkimuksen kohteena oleva ilmiö pohjautuu hinnoittelutilanteiden tilanne- ja tapauskohtaiseen arviointiin ja tulkintaan, jossa ihmisillä on keskeinen rooli aktiivisena toimijana. Tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ihmisten toimintaa ja motiiveja siirtohinnoittelua koskevan tutkimuksen ja ohjeistuksen asettamisissa raameissa.

1.7 Tutkimuksen rakenne

Tutkimusotteesta riippumatta tutkimusprosessilla on tyypillisesti olemassa yleinen rakenne, johon sekä tutkimuksen tavoite uuden tiedon aikaansaamisesta että tutkimuksen varsinainen suorittamisvaihe kiteytyvät (Salmi & Järvenpää, 2000, 266). Tämä tutkielma rakentuu kuuden pääluvun ympärille. Ensimmäisessä luvussa esitellään tutkimuksen aiheen ajankohtaisuus, historia ja aiempi tutkimus. Ensimmäisessä luvussa esitellään myös tutkimuksen tavoite, keskeiset käsitteet, tutkimuksen keskeiset rajaukset, tutkimusmenetelmä ja tutkimukseen valittu tieteenfilosofinen tutkimusote. Toisessa luvussa kuvataan siirtohinnoitteluilmiön moniulotteisuutta, siirtohinnoittelua koskevaa ohjeistusta sekä tyypillistä siirtohinnoitteluprosessia OECD:n mukaan. Kolmannessa luvussa esitellään aiempi Rajalan (2019) tutkimus, johon tämän tutkimuksen tutkimuskysymykset pohjautuvat. Neljännessä luvussa esitellään tutkimuksen tutkimusmetodilliset valinnat sekä aineiston keruu- ja analysointimenetelmät. Viides luku sisältää tutkimusaineiston analyysin perusteella tehdyt havainnot ja tutkimustulosten yhteenvedon. Kuudes luku sisältää tutkimuksen johtopäätökset ja tutkimuksen luotettavuuden ja tutkimuseettisten kysymysten pohdinnan.

2 MONIKANSALLISTEN YRITYSTEN MARKKINAEHTOINEN SIIRTOHINNOITTELU

2.1 Siirtohinnoittelu moniulotteisena ilmiönä

Monikansallisten yritysten rooli maailmantaloudessa on kasvanut merkittävästi viime vuosikymmenten aikana kansantalouksien integroitua ja tekniikan kehittyessä erityisesti viestinnän alalla. Monikansallisten yritysten lisääntyminen on aiheuttanut ongelmallisia kysymyksiä niin yrityksille kuin eri maiden veroviranomaisille. Monikansallisten yritysten toiminnan johdosta kansallisen tason verotuskysymyksiä tulee tarkastella osana kansainvälistä kokonaisuutta, mistä johtuen yrityksille ja veroviranomaisille saattaa aiheutua vaikeuksia määriteltessään toiminnallisesti integroituneen monikansallisen yritysryhmän tuloja ja kuluja eri lainkäyttöalueilla huomioon otettaviksi. Myös eri maiden lakien ja hallinnollisten vaatimusten vaihtelevuus aiheuttaa osaltaan lisäongelmia. Kyseisten vaatimusten noudattamisesta saattaa aiheutua monikansallisille yrityksille suuremmat kulut kuin vastaaville yrityksille, jotka toimivat ainoastaan yhden verotusvallan alueella. (OECD, 2017, 15–16.)

Verohallintojen näkökulmasta siirtohinnoittelun alalla ongelmia syntyy sekä politiikan että käytännön tasolla. Poliittisella tasolla maiden on sovittava yhteen lailliset oikeutensa verottaa yritysten voittoja niiden tulojen ja kulujen perusteella, jotka voidaan kohtuudella katsoa syntyneen kunkin valtion alueella, jotta vältyttäisiin kahdenkertaiselta verotukselta. Käytännön tasolla on kuitenkin hankalaa hankkia kaikkia asiaan kuuluvia tietoja, joiden perusteella yritysten tarkat tulo- ja kustannuserittelyt voitaisiin määritellä. (OECD, 2017, 15.) Viime vuosina poliittinen mielenkiinto on kohdistunut erityisesti valtion rajat ylittävissä tilanteissa ilmenevään veron välttämiseen eli veropohjaa rapauttavan verosuunnittelun mahdollisuuksien poistamiseen. Tavoitteet ja niiden toteuttamiseksi ehdotetut toimenpiteet ovat koskeneet sekä kansainvälisen että kansallisen verotuksen säännöksiä. Kyseisiä toimenpiteitä on pantu käytäntöön Euroopan unionissa direktiivien avulla ja lisäksi niitä on toteutettu poliittisin sitoumuksin maailmanlaajuisesti esimerkiksi OECD:n BEPS-hankkeen myötä. (Valtiovarainministeriö, 2017, 12.) Myös valtioiden hallinnot ymmärtävät siirtohinnoittelun keskeisen merkityksen ja pitävät sitä merkittävänä poliittisena kysymyksenä. Verotuksen valvonnan näkökulmasta monissa

maissa kiinnitetään erityistä huomiota erilaisten siirtohinnoitteluanalyyysien toteuttamiseen. Veroviranomaisille tarjotaan kansainvälisen tietojenvaihdon avulla uusia keinoja saada tietoa yrityksistä ja rankaista yrityksiä mahdollisista väärinkäytöksistä. Teknologian kehityksen myötä siirtohinnoitteluperiaatteiden merkitys kasvaa entisestään, sillä oikeudenmukaisen ja vertailukelpoisen hinnan määrittäminen korkean teknologian tuotteille on entistä vaikeampaa, minkä johdosta noudatettavat siirtohinnoittelustrategiat tulee valita entistä huolellisemmin. (Doğan, Deran & Köksal, 2013, 735.)

Globaalin talouden näkökulmasta OECD pyrkii edistämään kansainvälistä kauppaa ja investointeja. Kansainvälisen kestäväen talouskasvun edistämisen kannalta kahdenkertainen verotus saattaa olla esteenä tavaroiden ja palveluiden rajat ylittäville liiketoimille sekä pääoman vapaalle liikkumiselle. (OECD, 2017, 16.) Monikansallisten yritysten sisäinen hinnoittelu vaikuttaa viennin ja tuonnin kautta myös maiden bruttokansantuotteen muodostumiseen, sillä konsernien sisäisissä liiketoimissa käyttämät hinnat heijastuvat suoraan siihen, miltä eri maiden vienti ja tuonti näyttävät (Valtioneuvoston julkaisusarja, 2014, 9).

2.1.1 Siirtohinnoittelun tavoitteet

Perinteisesti monikansallisten yritysten ensisijaisena tavoitteena siirtohinnoitteluun liittyen on voittojen maksimointi, siirtohinnoittelun tarjotessa yritykselle tehokkaan ja joustavan tavan parantaa sen kannattavuutta (Pass, 1994). Monikansallisen yrityksen siirtohinnoitteluun liittyvät tavoitteet voidaan jakaa yrityksen sisäisiin ja ulkoisiin tavoitteisiin. Yrityksen sisäisiä tavoitteita voivat olla ulkomaisen tytäryhtiön johdon suorituksen arviointi ja motivointi sekä konsernin yhteisten tavoitteiden saavuttaminen. Ulkoisia tavoitteita voivat olla tuloverojen ja tullimaksujen keventäminen, valuuttakurssiriskien minimoiminen, hallitusten välisten riitojen välttäminen, kassavirtojen hallinta sekä kilpailukyvyyn säilyttäminen. (Abdallah, 1989, 30–42.) Johdon laskentatoimen kirjallisuudessa siirtohinnoittelua on pidetty pitkään keinona koordinoida eri liiketoimintasegmenttien tuotanto- ja myyntipäätöksiä. Tässä yhteydessä siirtohinnot viestivät kunkin divisioonan johtajille tietoa sisäisten liiketoimien kustannuksista ja kannattavuudesta, minkä perusteella siirtohinnoittelu voidaan nähdä keskeisessä roolissa divisioonien resurssien allokoinnissa. Divisioonien johtajien suorituskyky mittaukset

perustuvat usein heidän hallinnoimiensa segmenttien voittoihin, jolloin siirtohinnoittelu toimii kannustimena siirtää tavaroita ja palveluita divisioonien välillä. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna siirtohinnoittelun tavoite on antaa hajautetulle organisaatiolle mahdollisuus saavuttaa kaikki voittopotentiaalinsa. (Herzig, 2012, 19.) Strategisen johdon näkökulmasta siirtohinnoittelu liittyy olennaisesti yrityksen kilpailuaseman hallintaan, varojen liikkumiseen etuyhteisyrytysten välillä, voittojen kotiuttamiseen sekä valuuttakurssien epäsymmetrian vaikutusten hallintaan (Turner, 2013, 10).

Cooper (2000) mukaan Ernst & Young vuonna 1999 tekemässä siirtohinnoittelua koskevassa kansainvälisessä tutkimuksessa siirtohinnoittelu nähtiin monikansalliselle yritykselle merkityksellisenä asiana kolmesta syystä: Ensinnäkin siirtohinnoitteluun liittyvät säädökset, päätökset ja käytännöt luovat osaltaan hyvin moniulotteisen kentän, jossa yrityksen tulee osata perustella ja dokumentoida tekemänsä ratkaisut välttyäkseen ankariltakin veroseuraamuksilta. Toiseksi erimielisyydet veroviranomaisten kanssa siirtohinnoittelun perusteista saattavat aiheuttaa suuria kiistoja, joiden ratkaiseminen on usein aikaa vievää ja kallista. Kolmanneksi siirtohinnoittelu voidaan nähdä keskeisimpänä keinona sekä yrityksen operatiivisten tavoitteiden että verotavoitteiden saavuttamisessa. (Cooper, 2000.) Nämä kolme seikkaa pätevät siirtohinnoittelun alalla edelleen.

Yritykset saattavat olla kiinnostuneita hankkimaan kotimaan ulkopuolella sijaitsevia ulkomaisia sijoituskohteita monestakin syystä, sillä ne voivat tarjota yritykselle mahdollisuuden osallistua kansainvälisille markkinoille tai sijoittaa tuotantaan ja toimintaansa lähemmäksi sille tärkeitä markkinoita. Lisäksi ulkomaiset sijoituskohteet voivat tarjota yritykselle alhaisemmat liiketoiminnan kustannukset, pääsyn kokonaan uusille markkinoille, tuotteisiin, osaamiseen tai teknologian pariin sekä pääsyn vaihtoehtoisiin rahoitus- ja markkinointikanaviin. Ulkomaisen sijoituskohteen isäntämaa hyötyy tällaisesta sijoituskohteesta muun muassa silloin, kun sijoituskohde tarjoaa uuden pääoman lähteen tai sen positiivisten työllistämisaikutusten ansiosta. Ulkomaisten sijoituskohteiden hankkimisen suurin vaikutus on nähty kehittyvissä maissa, minkä taustalla on voinut vaikuttaa voittojen siirtäminen siirtohinnoittelun avulla alhaisemman verokannan maihin. (Turner, 2013, 39–42.)

2.1.2 Siirtohinnoittelu verotuksen näkökulmasta

Verotuksen näkökulmasta siirtohinnoittelua koskevan problematiikan taustalla on verotuksellinen vaatimus siitä, että ylikansallisesti tapahtuva taloudellinen toiminta, kuten sen myötä saatu tulo tai voitto pitää pystyä paikantamaan kansallisesti toimitettavaa verotusta varten. Yrityksen tuloverotus on paikallista toimintaa, minkä johdosta verotus kohdistuu niihin voittoihin, jotka yritys saa aikaiseksi tietyn valtion tai muun lainkäyttöalueen alueella. Paikantamisessa lähdetään siitä, että verovelvollisella yrityksellä tulee olla sijainti- tai asuinvaltio, jonka avulla se voidaan paikantaa. (Knuutinen, 2020, 257–258.) Verotuksen näkökulmasta OECD:n tavoitteena on varmistaa kullekin lainkäyttöalueelle asianmukainen veropohja sekä ennalta ehkäistä kahdenkertaista verotusta ja Verohallintojen välisiä ristiriitoja (OECD, 2017, 16).

Konsernien sisäisten liiketoimien monimuotoisuudesta johtuen syntyy helposti tilanteita, joissa konserniyhtiöt ja eri valtioiden veroviranomaiset eivät ole yksimielisiä siitä, miten ja minkä suuruisina tuloja ja menoja tulisi paikantaa konsernin eri valtioissa sijaitseviin yksiköihin (Helminen, 2018, 265–266). Monikansallisen yrityksen verotusta koskevan problematiikan taustalla vaikuttaa olennaisesti se, että kukin valtio säätää itsenäisesti verolakinsa ja määrittelee niissä myös verotusvaltansa rajat, eikä eri valtioiden verotuslainsäädäntöjä ole harmonisoitu. Tämä saattaa johtaa siihen, että useampi valtio verottaa yhtäaikaisesti samaa tuloa tai tilanteeseen, jossa mikään valtio ei verota tiettyä tuloa, mikä aiheuttaa siten joko monenkertaista verotusta tai kansainvälistä vajaaverotusta. Näin ollen saattaa syntyä verotuksen neutraalisuushäiriöitä tai vääristynyt kilpailutilanne ainoastaan yhdessä valtiossa toimivien henkilöiden ja useammassa valtiossa toimivien henkilöiden välille. (Helminen, 2020, Luku 4.)

Valtiot ovat tahdostaan riippumatta mukana kansainvälisessä verokilpailussa, jossa he käyvät verojärjestelmillään kilpailua muun muassa finanssipääoman ja älypääoman sijoittautumisesta valtioiden kesken. Ulkomaisia toimijoita ja ulkomaista pääomaa saatetaan houkutella valtioon edullisten verosäännösten avulla tai yrityksiä saatetaan houkutella siirtämään tuloja ankaramman verotusvallan alueelta lievemmän verotuksen piiriin, mikä voi aiheuttaa muissa valtioissa veropakoa ja verotulojen menetyksiä. (Helminen, 2020, Luku 4.) Verotuksen näkökulmasta siirtohinnoittelun ongelmassa on

lähtökohtaisesti kyse kansainvälisen vajaavertouksen ja veropaon ehkäisemisestä, mutta toisaalta myös monenkertaisen verotuksen poistamisesta, mikäli siirtohinnoittelu-oikaisu aiheuttaa tilanteen, jossa yrityksen verotettava tulo tultaisiin lukemaan oikaisun perusteella tuloksi kahdessa eri valtiossa. Ongelmaa pyritään lieventämään valtioiden sisäisen lainsäädännön, EU-vero-oikeuden, verosopimusten ja kansainvälisen vero-oikeuden normien avulla. (Helminen, 2018, 287; Helminen, 2020, Luku 4.)

Tasapainottelu siirtohinnoittelun tarjoamien mahdollisuuksien ja riskien välillä nykyisessä siirtohinnoittelu-ympäristössä on yrityksille yhä vaikeampaa. Välttyäkseen verotarkastuksilta ja niiden kielteisiltä vaikutuksilta, yritysten tulee hallita lukuisat hieman toisistaan poikkeavat veroviranomaisten lähestymistavat koskien verotuksen noudattamista maissa, joissa he toimivat. Onnistunut sekä vaatimusten mukainen siirtohinnoittelustrategia edellyttää väistämättä tärkeimpien siirtohinnoitteluriskien ymmärtämistä sekä maailmanlaajuisesti koordinoitua lähestymistavan käyttöä yrityksen siirtohintadokumentoinnissa. Siirtohintadokumentaatioissa tulee tällöin keskittyä olennaisimpiin riskeihin ja osata tunnistaa veroviranomaisten erilaiset lähestymistavat. (Ernst & Young, 2004.)

2.2 Siirtohinnoittelua koskeva ohjeistus

2.2.1 OECD:n siirtohinnoitteluohjeet

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) on vuonna 1961 perustettu Kansainvälisen yhteistyön ja kehityksen järjestö, jolla on ollut keskeinen rooli sääntöjen luomisessa siirtohinnoittelun alalla (Karjalainen & Raunio, 2018, 34). OECD:n siirtohinnoitteluohjeet ovat OECD:n vuonna 1995 ensimmäisen kerran julkaisema ja sen jälkeen täydentämä raportti etuyhteydessä olevien yritysten välisen siirtohinnoittelun määrittämisestä. Tarkemmin määriteltynä OECD:n siirtohinnoitteluohje on kommentaariteos markkinaehtoperiaatteen soveltamisesta. OECD:n siirtohinnoitteluohjeita on päivitetty viimeksi vuonna 2017. (Verohallinto, 2018.) OECD:n siirtohinnoitteluohjeilla on siirtohinnoittelun alalla pitkälti kansainvälisen standardin asema ja OECD:n ohjeita sovelletaan OECD:n jäsenvaltioiden lisäksi laajasti myös muissa valtioissa (HE/107/2006). Useat maat ovat ottaneet ohjeet sellaisinaan osaksi kansallista siirtohinnoittelua koskevaa lainsäädäntöään. (Karjalainen & Raunio, 2018, 34).

OECD:n siirtohinnoitteluohjeet tarjoavat kansallisen konsensuksen perusteella muodostuneen tulkintasuosituksen siitä, miten kansallisessa lainsäädännössä ja verosopimuksissa olevaa markkinaehtoperiaatteen vaatimusta voidaan ja tulisi määrittää. OECD:n ohjeet eivät ole sellaisenaan kaiken kattavat ohjeet, vaan ohjeissa on otettu kantaa niihin kysymyksiin, joista on päästy yksimielisyyteen ohjetta laadittaessa. Ohjeen sanamuodot on hiottu useiden erilaisten näkemysten kompromissina monenlaisia tulkintavaihtoehtoja salliviksi. Lisäksi ohjeissa on esitetty näkökulmia puolesta ja vastaan, kun kunkin asian ratkaisu on jätetty ohjeissa tapauskohtaisen, tilanteen yksilölliset seikat huomioon ottavan harkinnan varaan. (Karjalainen & Raunio, 2018, 39.)

OECD:n siirtohinnoitteluohjeita on päivitetty jatkuvasti siirtohinnoittelukäytäntöjen kehittyessä. Viimeisin muutos OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin on tehty vuonna 2017, kun ohjeisiin implementoitiin BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) -projektin aiheuttamat muutokset. Vuosina 2013–2015 toteutetun BEPS-projektin pääasiallisena tarkoituksena oli pyrkiä estämään veropohjan murenemistä sekä verotettavan tulon siirtämistä matalan verorasituksen piiriin. (Karjalainen & Raunio, 2018, 36.) Siirtohinnoitteluohjeita selvennettiin ja vahvistettiin markkinaehtoperiaatteen soveltamisen osalta BEPS-hankkeen toimenpiteiden 8–10 perusteella (Valtionvarainministeriö, 2017, 43). BEPS-hankkeen yhteydessä uudistettiin myös siirtohinnoittelun dokumentointisäännöksiä. Siirtohinnoittelun dokumentaatio on verovelvollisen laatima kirjallinen selvitys, jonka tarkoituksena on osoittaa, että verovelvollisen tekemät etuyhteysliiketoimet on tehty markkinaehtoperiaatteen mukaisesti (Malmgren & Myrsky, 2017, 416). Dokumentointisäännösten tarkoituksena on varmistaa myös se, että yritykset kiinnittävät riittävästi huomiota siirtohinnoittelulle asetettuihin vaatimuksiin veroilmoituksellaan. Siirtohintadokumentaatio pitää sisällään viranomaisille tarpeellista tietoa siirtohintariskien kartoittamiseksi ja siirtohintatarkastuksissa käytettäväksi. (Karjalainen & Raunio, 2018, 308–310.)

2.2.2 EU:n piirissä tehty työ

EU:n komissio perusti vuonna 2002 asiantuntijoista koostuvan ryhmän, EU:n Joint Transfer Pricing Forumin (EU JTPF), jonka tarkoituksena on neuvoa ja avustaa komissiota

löytämään käytännön ratkaisuja siirtohinnoittelusäännösten yhtenäiseksi soveltamiseksi EU:n alueella. Foorumin jäseniin kuuluu kunkin valtion Verohallinnon edustaja sekä yhteensä 18 yksityissektorin edustajaa. Foorumi on laatinut erinäisiä ohjeita ja suosituksia siirtohinnoittelun eri aihealueista, mutta kyseiset käytännesäännöt eivät ole valtioita sitovia verosopimuksia tai EU-lainsäädäntöä. EU-alueen veroviranomaisten tulisi kuitenkin noudattaa EU JTPF:n käytännesäännöissä omaksuttuja kannanottoja. (Karjalainen & Raunio, 2018, 41–42.)

2.2.3 YK:n siirtohinnoittelumanuaali

Yhdistyneet kansakunnat (YK) on julkaissut vuonna 2012 kattavan siirtohinnoittelumanuaalin kehitysmaille (the Practical Manual on Transfer Pricing for Developing Countries), jotka harkitsevat siirtohinnoittelusäännösten ottamista osaksi verolainsäädäntöään tai kehittävät verohallintonsa valmiuksia siirtohinnoitteluasioihin. Vuonna 2012 julkaistusta siirtohinnoittelumanuaalista on julkaistu uudistettu ja päivitetty versio vuonna 2017. Kehittyville talouksille suunnattu siirtohinnoittelumanuaali rakentuu YK:n malliverosopimuksen 9 artiklan ja siinä olevan markkinaehtoperiaatteen tulkinnalle. YK:n ja OECD:n malliverosopimukset ovat identtiset, mutta OECD:n ja YK:n ohjeistukset eivät ole kaikilta osin ole yhtenäiset. YK:n siirtohinnoittelumanuaalin tarkoituksena on huomioida erityisesti kehittyvien maiden tilanne, hyödyntäen myös OECD:n piirissä tehtyä työtä. Virheellistä siirtohinnoittelua pidetään erityisenä uhkana kehittyvien maiden verotulokertymälle. (Karjalainen & Raunio, 2018, 42–43.)

2.3 Tyypillinen siirtohinnoitteluanalyysi OECD:n mukaan

Markkinaehtoperiaatteen toteutumista arvioidaan sillä perusteella, mitä riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu. Tämän vuoksi vertailuanalyysin toteuttaminen on keskeisessä osassa markkinaehtoisuuden arviointia. Vertailuanalyysin ensisijaisena tavoitteena on mahdollisimman samankaltaisten vertailukohteiden löytäminen, joiden avulla voidaan määritellä markkinaehtoisen hinnoittelun taso sekä osoittaa hinnoittelun markkinaehtoisuus. OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa on kuvattu 9 kohtainen prosessi vertailuanalyysin toteuttamiseksi. (OECD, 2017, 147–149.)

OECD:n kuvaama prosessi vertailuanalyysin toteuttamiseksi ei ole pakollinen, eikä se takaa sen avulla tunnistettujen vertailukohteiden hyväksyttävyyttä (Jaakkola ym., 2012, 258). Käytännön työssä vertailukelpoisuusanalyysin toteuttaminen ei yleensä etene kohta kerrallaan, vaan yritys voi toteuttaa prosessin haluamallaan tavalla päästäkseen markkinaehtoiseen lopputulokseen. Prosessin aikana valittu siirtohinnoittelumenetelmä vaikuttaa siihen, minkälaisia vertailutietoja liiketoimelle tulee hakea. Toisaalta myös saatavilla olevat vertailutiedot vaikuttavat siihen, mitkä siirtohinnoittelumenetelmät ovat valittavissa. (Karjalainen & Raunio, 2018.) Tässä tutkimuksessa keskitytään erityisesti siirtohinnoittelumenetelmän valintaan, verrokkihaun laatimiseen ja hakukriteereiden avulla rajattuun lopulliseen verrokkijoukkoon, jonka perusteella voidaan osoittaa hinnoittelun markkinaehtoisuus.

2.3.1 Siirtohinnoittelumenetelmän valinta

Siirtohinnoittelumenetelmän valinnassa on kysymys parhaan menetelmän valinnasta kuhunkin tilanteeseen. Menetelmän valinnassa on huomioitava, kuinka luotettavaa tietoa menetelmän soveltamiseksi on saatavilla ja kuinka vertailukelpoisia vertailukohteita sovellettavaksi ajatellut riippumattomien osapuolten väliset liiketoimet ovat. OECD:n tunnistamien siirtohinnoittelumenetelmien vahvuuksia ja heikkouksia tulisi tarkastella aina tapauskohtaisesti tutkittavan liiketoimen kannalta. OECD:n tunnistamien menetelmien lisäksi myös muut menetelmät ovat sallittuja, mikäli menetelmillä voidaan osoittaa siirtohinnoittelun täyttävän markkinaehtoperiaatteen edellytykset. OECD:n mukaan muita menetelmiä käytettäessä tulee perustella hyvin, miksi OECD:n suosittelemat menetelmät eivät ole soveltuneet tilanteeseen niin hyvin kuin valittu menetelmä. OECD:n tunnistamat siirtohinnoittelumenetelmät jaetaan perinteisiin ja voittopohjaisiin menetelmiin. Perinteisiä siirtohinnoittelumenetelmiä ovat markkinahintavertailumenetelmä, jälleenmyyntihintamenetelmä ja kustannusvoittolisämenetelmä. Voittopohjaisia menetelmiä ovat liiketoiminettomarginaalimenetelmä ja voitonjakamismenetelmä. (OECD, 2017, 97–100.)

2.3.2 Perinteiset menetelmät

Markkinahintavertailumenetelmä (Comparable uncontrolled price method, CUP) vertaa konserniyritysten välillä tuotteista ja palveluista perittyä hintaa riippumattomien osapuolten välisessä transaktiossa käytettyyn hintaan. Menetelmän soveltaminen edellyttää vertailun kohteena olevilta tuotteilta ja palveluilta suurta samankaltaisuutta. (Raunio, Romppainen, Ukkola & Kotiranta, 2018, 168). OECD suosittelee markkinahintavertailumenetelmää silloin, kun riittävän luotettavia sisäisiä tai ulkoisia vertailukohteita on löydettävissä (Karjalainen & Raunio, 2018, 111). Vertailukelpoinen sisäinen markkinahinta on käytettävissä silloin, kun konserniyhtiö myy samoja tuotteita ja palveluita ulkoisille asiakkailleen ja konsernin sisäisille yhtiöilleen (Plesner Rossing, Cools & Rohde, 2017).

Jälleenmyyntihintamenetelmän (Resale price method, RPM) lähtökohtana on hinta, jolla etuyhteysosapuolelta ostettu tuote myydään edelleen riippumattomalle osapuolelle. Tästä hinnasta vähennetään kohtuullinen kate, joka tarkoittaa sellaista katetta, jolla jälleenmyyjä kattaa yleensä liiketoimintansa kustannukset ja tekee toimintaansa nähden kohtuullisen voiton (Karjalainen & Raunio, 2018, 116.) Katteen vähentämisen jälkeistä hintaa pidetään alkuperäisen etuyhteysosapuolen välisen liiketoimen markkinaehtoisena hintana (Malmgren & Myrsky, 2017, 411–412). Jälleenmyyntihintaa sovellettaessa sisäisenä vertailukohteena voidaan pitää jälleenmyyntikatetta, jonka sama jälleenmyyjä ansaitsee ostaessaan tuotteita riippumattomalta myyjältä jälleenmyydessään tuotteet edelleen riippumattomille ostajille. Jälleenmyyntihintamenetelmässä ulkoisia verrokkeja ovat ulkopuolisten riippumattomien yritysten ansaitsemat myyntikatteet. (Karjalainen & Raunio, 2018, 116–117.)

Kustannusvoittolisämenetelmässä (Cost plus method, CP) hinnoittelun lähtökohdaksi otetaan etuyhteystilanteessa tuotteen tai palvelun tuottajille syntyneet kustannukset, joihin lisätään kohtuullinen voittolisä. Voittolisä vastaa suoritettujen toimintojen ja markkinaolosuhteiden mukaista kohtuullista voittoa. (Malmgren & Myrsky, 2017, 412.) Voittolisä voidaan määrittellä sisäistä vertailukohdetta käyttämällä siitä voittolisästä, jonka samaa myyjä ansaitsee myydessään tuotteita riippumattomille ostajille. Mikäli sisäisiä vertailukohteita ei ole saatavilla, voittolisä voidaan määrittellä tarkastelemalla voittolisää,

jonka ulkopuolinen riippumaton yritys ansaitsee toiminnassaan. Kustannusvoittolisämenetelmää käytettäessä myyjän toimintojen ja kustannusten samankaltaisuuden vaatimus on olennainen. Myös muut vertailukelpoisuuden osatekijät, kuten sopimusehdot, taloudelliset olosuhteet ja liiketoimintastrategiat tulisi huomioida mahdollisimman hyvin. (Karjalainen & Raunio, 2018, 121–124.)

2.3.3 Voittopohjaiset menetelmät

Liiketoiminettomarginaalimenetelmä (Transactional net margin method, TNMM) on toinen voittopohjaisista menetelmistä, joissa markkinaehtoisuuden tarkastelu tehdään liikevoiton tasolla (Raunio ym., 2018, 171). Liiketoiminettomarginaalimenetelmässä liiketoimelle määritetään ensin nettovoittomarginaali, joka olisi syntynyt vastaavassa liiketoimessa riippumattomien osapuolten välillä. Sen jälkeen nettovoittomarginaali suhteutetaan johonkin voiton syntymistä kuvaavaan erään, kuten esimerkiksi liikevaihtoon, kustannuksiin, palkkoihin tai sitoutuneisiin pääomiin. Tämän jälkeen selville saatua suhdelukua eli ”voittoindikaattoria” sovelletaan kohdeyritykseen ja oletetaan tämän voittoindikaattorin olevan vastaavan suuruinen kuin vertailukohteiksi valikoitavien yritysten. (Kukkonen & Walden, 2010, 201.) Liiketoiminettomarginaalimenetelmää sovellettaessa voittoindikaattoriksi valittua tunnuslukua tulisi verrata ensisijaisesti yrityksen vastaavaan tunnuslukuun konsernin ulkopuoliselle osapuolelle tapahtuvan myynnin yhteydessä. Mikäli vertailukelpoisia liiketoimia ulkopuolisten osapuolten kanssa ei ole saatavilla, tulee tunnuslukua verrata itsenäisten vertailuyhtiöiden vastaavaan tunnuslukuun. Toimintoanalyysin merkitys korostuu menetelmää sovellettaessa, kun halutaan varmistaa, että vertailukohteina käytettävät itsenäiset yritykset ovat toiminnoiltaan ja riskeiltään varmasti vertailukelpoisia tarkastelun kohteena olevan yrityksen kanssa. (Jaakkola ym., 2013, 83.) Liiketoiminettomarginaalimenetelmän soveltaminen perustuu lähes aina ulkoisten vertailukohteiden käyttämiseen (Karjalainen & Raunio, 2018, 133).

Voitonjakamismenetelmä (Transactional profit split method, TPPM) on toinen voittopohjainen menetelmä, joka pyrkii eliminoimaan etuyhteisyriyten välisten liiketoimien vaikutukset voitonjakoon määrittelemällä sellaisen voitonjaon, jota riippumattomat osapuolet voisivat odottaa vastaavassa tilanteessa. Voitonjakomenetelmä

identifioi ensin etuyhteisyriyten välisten liiketoimien yhteisen voiton tai tappion, minkä jälkeen se jaetaan etuyhteisyriyten kesken taloudellisesti pätevillä perusteilla markkinaehtoperiaatteen perustuen. (OECD, 2017, 133.) Voitonjakamismenetelmää sovellettaessa jaettavan voiton sekä niin sanottujen jakoavainten tulee olla luotettavasti mitattavissa, perustua liiketoimen kaikista osapuolista tehtyyn toimintoarvioon ja huomioida erityisesti riskien jakautuminen osapuolten kesken. Voitonjako voi perustua myös vertailutietoon siitä, miten riippumattomat osapuolet jakaisivat voittoa vastaavissa olosuhteissa, mutta se on kuitenkin melko harvinaista. Käytettävä jakoavain määritellään yleensä kyseessä olevan tapauksen yksilöllisten olosuhteiden perusteella. (Karjalainen & Raunio, 2018, 140–141.) Voitonjakamismenetelmä sopii tilanteisiin, joissa konserniyhtiöiden väliset liiketapahtumat ovat aineettomia, monimutkaisia ja hyvin integroituja konsernin sisäisiä liiketoimia (Plesner Rossing, Cools & Rohde, 2017).

2.3.4 Verrokkihakujen laatiminen

Vertailutietojen hakeminen perustuu kaupallisista tietokannoista suoritettaviin verrokkihakuihin. Kaupalliset tietokannat ovat tietolähteitä, joihin on koottu eri maiden yritysten julkisesti saatavilla olevia tilinpäätöstietoja tai eri viranomaisille, kuten Suomessa Patentti- ja rekisterihallitukselle ilmoitettuja julkisia tietoja sähköiseen muotoon (Verohallinto, 2018). Kaupalliset tietokannat ovat usein käytännöllinen ja kustannustehokas tapa ulkoisten vertailukohteiden löytämiseksi. Kaupallisten tietokantojen sisältämät tiedot sopivat hyvin erilaisten hakujen sekä tilastollisten analyysien tekemiseen. Haun toteutustapa voi olla esimerkiksi lisäävä, vähentävä tai näiden yhdistelmä. Lisäävä lähestymistapa perustuu siihen, että ensiksi laaditaan lista potentiaalisista vertailukelpoisista liiketoimista, jonka jälkeen tarkemman selvitystyön perusteella selvitetään, ovatko liiketoimet tosiasiasa vertailukelpoisia. Vähentävä lähestymistapa pyrkii löytämään laajasta joukosta samalla toimialalla toimivista yrityksistä sopivia vertailukohteita rajaamalla kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten hakukriteerien avulla pois yrityksiä, jotka eivät julkisesti saatavilla olevan tiedon perusteella ole vertailukelpoisia. (OECD, 2017, 156–161.)

Vertailutietohaut ovat yleisesti veroviranomaisten keskuudessa hyväksytyt apuväline markkinaehtoperiaatteen mukaiseen siirtohintojen arviointiin huolimatta siitä, että

vertailuhakujen tekemiseen ja niiden perusteella kerättyjen tietojen käyttöön liittyy piirteitä, jotka poikkeavat olennaisesti siitä, miten toisistaan riippumattomien osapuolten oletettaisiin toimivan (Karjalainen & Raunio, 2018, 99). Lähtökohtaisena vertailtavuuteen liittyvänä ongelmana voivat olla kirjanpitosäännösten vertailukelpoisuus eri valtioiden välillä ja saatavilla olevan informaation laadun eroavaisuudet useamman valtion välillä, muita kuin listattuja yhtiöitä käsittävissä hauissa. Konserniyhtiöt ovat myös lähtökohtaisesti eri tilanteessa kuin itsenäisesti toimivat yhtiöt, minkä vuoksi pelkästään kirjanpidollista tulosta tutkimalla ei voida selvittää yhtiöiden olemassaolon kannalta keskeisintä, eli kassavirtaan liittyvää riskiä, joka on konsernisuhteissa lähtökohtaisesti huomattavasti vähäisempi. Lisävinoumia syntyy veroviranomaisten edellyttäessä mahdollisesti ainoastaan kirjanpidolliselta operatiiviselta tulokseltaan voitollisten vertailuyhtiöiden käyttöä, minkä johdosta saattaa muodostua moninkertainen painotusvirhe. Toimialojen normaalista konsolidoitumisesta johtuen tietokantahakujen avulla löydettyt itsenäiset vertailuyhtiöt voivat lisäksi olla kaukaa haettuja relevantit markkinat huomioon ottaen, eikä hakujen avulla tunnistettuja todellisia kilpailijoita voida käyttää vertailuyhtiöinä niiden konserniyhteydestä johtuen. (Jaakkola ym., 2013, 271–273.)

3 MARKKINAEHTOISUUDEN OSOITTAMINEN

3.1 Aiemman tutkimuksen esittely

Siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen käytettävissä olevia käytännön menetelmiä on tutkittu aiemmin Rajalan (2019) tutkimuksessa. Kyseisen tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka siirtohinnoittelun markkinaehtoisuus voidaan osoittaa käytännössä siten, että markkinaehtoperiaatetta noudatetaan sekä monikansallisten yritysten että eri maiden veroviranomaisten näkökulmasta. Toisaalta tutkimuksen tavoite oli selvittää, onko edes olemassa jotain tiettyä tapaa, jonka avulla siirtohinnoittelun markkinaehtoisuus voitaisiin varmuudella osoittaa vaihdannan kohteesta riippumatta. Rajalan (2019) tutkimuksessa epävarmuutta aiheuttaviksi tekijöiksi tutkimuksen tavoitteen toteutumisen kannalta tunnistettiin OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden sisältämä tulkinnanvaraisuus, hinnoittelutilanteiden tapauskohtainen arviointivelvollisuus sekä se, ettei lukuisista aiemmista tutkimuksista huolimatta ole saatu selville yhtä tiettyä menetelmää, jonka avulla siirtohinnoittelun markkinaehtoisuus voitaisiin varmuudella osoittaa. Tutkimuksen tarkastelun kohteena olivat erityisesti hinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen käytettävissä olevan menetelmän sisältö sekä sen kronologinen toteutus alusta loppuun. (Rajala, 2019.)

Rajalan (2019) tutkimus toteutettiin laadullisena haastattelututkimuksena haastattelemalla erään veropalveluja tarjoavan yrityksen siirtohinnoitteluasiantuntijoita, jotka olivat työtehtäviensä puolesta mukana laatimassa sekä konsultoimassa yrityksen asiakkaiden siirtohinnoittelua. Tämän vuoksi haastatteluiden avulla oli mahdollista kerätä käytännön kokemuksiin ja tosielämän tilanteisiin perustuvaa tietoa tutkimusaiheesta. Haastattelumenetelmänä käytettiin temahaastattelua ja haastatteluiden keskeisimmät teemat perustuivat OECD:n eri siirtohinnoittelumenetelmien soveltuvuuteen markkinaehtoisuuden osoittamiseen, vertailutietohakujen toteutukseen sekä lopulta hinnoittelun markkinaehtoisuuden määrittämiseen lopullisen verrokkijoukon perusteella. Haastattelut toteutettiin haastattelemalla saman aikaisesti kahta siirtohinnoitteluasiantuntijaa. Kerätty haastatteluaineisto analysoitiin laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysin keinoin, johon liitettiin teorialähtöinen lähestymistapa. Teoreettisen lähestymistavan avulla siirtohinnoittelua koskevan ohjeistuksen perusteella

laadittua teoreettista viitekehystä verrattiin haastatteluiden perusteella selville saatuun käytännön menetelmään. (Rajala, 2019.)

3.2 Aiemman tutkimuksen tulos

Rajalan (2019) tutkimustulosten mukaan siirtohinnoittelun markkinaehtoisuus voidaan osoittaa OECD:n tunnistaman liiketoiminettomarginaalimenetelmän sekä kaupallisesta Orbis-tietokannassa suoritettavan vähentävän verrokkihaun avulla. Rajalan (2019) tutkimustulosten perusteella hinnoittelua pidetään markkinaehtoisena, kun tarkasteltavan yhtiön tunnusluku sijoittuu verrokkihaun perusteella selville saadun lopullisen verrokkijoukon tunnusluvuista lasketulle interkvartiilivälille. Seuraavissa alaluvuissa kuvataan tarkemmin Rajalan (2019) tutkimustuloksia.

3.2.1 OECD:n siirtohinnoittelumenetelmien käytäntöön soveltaminen

Rajalan (2019) mukaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa ensisijaisena pidetyn markkinahintavertailumenetelmän käytännön soveltamisen ongelmana on se, ettei kyseisen menetelmän soveltamisen edellytyksenä olevat liiketoimen vertailukelpoisuuden ehdot toteudu juuri koskaan käytännön tilanteissa. Jälleenmyyntihintamenetelmän ja kustannusvoittolisämenetelmän soveltamisen haasteena on se, ettei kaupallisissa tietokannoissa saatavilla olevien tietojen perusteella pystytä laskemaan riittävän luotettavalla tavalla tunnuslukuja verrokkihakujen tekemiseksi ja siten kyseisten menetelmien soveltamiseksi. Voitonjakamismenetelmä poikkeaa muista menetelmistä siten, että sitä soveltamalla ei voida laskea lainkaan tunnuslukuja, joiden perusteella voitaisiin tehdä verrokkihakuja. Liiketoiminettomarginaalimenetelmä on yksinkertaisesti toimivin menetelmä markkinaehtoisuuden osoittamiseen käytännössä. Liiketoiminettomarginaalimenetelmän soveltaminen ei välttämättä kuvaa toimintojen ja riskien totuudenmukaista jakautumista liiketoimen osapuolten kesken, eikä sen soveltamiseksi ole olemassa täydellisiä vertailukohteita. Liiketoiminettomarginaalimenetelmä on silti käytännössä paras ja toimivin menetelmä hinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen. (Rajala, 2019.)

3.2.2 Verrokkihakujen laatiminen

Ulkoisten verrokkien haku kaupallisista tietokannoista vertailuarvion tekemiseksi on paras menetelmä, jolla siirtohinnoittelun markkinaehtoisuus voidaan osoittaa. Tietokantahauissa tulisi käyttää Orbis-nimistä tietokantaa sen sisältäessä jopa 230 miljoonan yrityksen tietoja maailmanlaajuisesti. Kyseinen tietokanta on käytössä myös Suomen veroviranomaisilla. Orbis -tietokannasta löytyy todennäköisimmin Euroopan ja Aasian alueen tietoja, mutta esimerkiksi Pohjois-Amerikan alueelta löytyy ainoastaan listattujen yhtiöiden tietoja. Onnistuneen verrokkahaun laatiminen edellyttää tuntemusta siihen arviointiin, jonka mukaan tiettyjä yhtiöitä sisällytetään ja toisaalta jätetään pois lopullisesta verrokkijoukosta (Rajala, 2019.)

3.2.3 Verrokkihakukriteerit

Käytännön prosessi markkinaehtoisuuden osoittamiseksi edellyttää aluksi sopivan siirtohinnoittelumenetelmän valintaa. Sen jälkeen yritykselle pyritään löytämään testattava osapuoli, jonka jälkeen analysoidaan sen toimintaa, taloudellisia tunnuslukuja ja maantieteellistä sijaintia. Seuraavaksi verrokkihakustrategian luominen aloitetaan sillä, että rajataan haettavaa aluetta testattavan osapuolen teollisuustoimialakoodin perusteella siten, että markkina vastaisi mahdollisimman hyvin sitä markkinaa, jolla testattava osapuoli toimii. Seuraavaksi kaupallisesta tietokannasta pyritään löytämään vastaavia toimijoita yritysten toimialakoodien avulla. Teollisuustoimialakoodeihin tulee suhtautua varauksella, koska tietokannan mukainen tieto ei välttämättä pidä aina paikkaansa tai yrityksen toiminta on voinut muuttua. Suomen osalta saman teollisuustoimialakoodin yrityksiä haetaan yleisesti Pohjois-Euroopan alueelta, jolloin markkina vastaa mahdollisimman paljon testattavan osapuolen vastaavaa aluetta. Mikäli pienemmältä alueelta ei löydy riittävästi saman teollisuustoimialakoodin yrityksiä, Suomessa yleisesti käytetty hakukriteeri on Länsi-Euroopan maat lisättynä Norjalla ja Sveitsillä, jonka myös Suomen konserniverokeskus on yleisesti hyväksynyt. Verrokkijoukot ovat maailmanlaajuisella tasolla tyypillisesti maanosakohtaisia suurempien maantieteellisten alueiden osalta. Maantieteellisen alueen rajaamisen jälkeen jäljellä saattaa olla jäljellä vielä jopa 90 miljoonaa verrokkia.

Seuraavassa vaiheessa tulee varmistaa, että jäljelle jääneet yritykset ovat varmasti itsenäisiä yhtiöitä, minkä ehtona on Suomessa yleisesti se, että yhtiössä ei ole toista yritystä tai valtiota osakkeenomistajana yli 50 % omistusosuudella. Käytännössä kyseinen raja vaihtelee kuitenkin 10 %–50 % välillä maasta riippuen. Useamman maan tiukempien edellytysten vuoksi yritysten itsenäisyyttä tarkastellaan verrokkihauissa yleisimmin 25 % kriteerillä. Verrokkihauissa tarkastellaan käytännön tasolla kolmen vuoden ajalta kerättyä vertailutietoa, vaikka kahden vuoden tietojen tulisi olla riittävästi. Verrokkijoukkojen keskimääräisissä tunnusluvuissa ei yleensä tapahdu kovin suuria heilahteluita, minkä vuoksi se, että tietokantoihin sisältyvä tieto on lähtökohtaisesti aina historiallista tietoa, ei aiheuta suurempia ongelmia verrokkihakuja tehtäessä. Verrokkihakustrategia on valmis, kun hakuun valitaan vielä tietty liikevaihdon väli ja lisätään tytäryhtiöt verrokkiyhtiöiden itsenäisyyden varmistamiseksi. Liikevaihdon välin valinnassa esiintyy usein keskustelua sekä asiakkaan että veroviranomaisten kanssa, kun mietitään, olisiko oikea väli 1–5 miljoonaa vai 1–10 miljoonaa. Suomessa verrokeiksi hyväksytään yhtiöt, joilla ei ole tytäryhtiöitä, mutta mikäli tytäryhtiöitä omistavalla yhtiöllä on konsolidoidut tilinpäätöstiedot, niin silloin yhtiö voidaan hyväksyä verrokiksi. Mikäli konsolidoituja tilinpäätöstietoja ei ole saatavilla, yhtiötä ei voida hyväksyä verrokiksi, vaikka sen toiminta olisi täysin samanlaista, koska yhtiöllä voisi olla konsernin sisäisiä transaktioita, joita ei saataisi tietoon. (Rajala, 2019.)

Hakustrategian luomisen jälkeen seuraava vaihe on laskea verrokkihauun perusteella löydetyille yrityksille niiden liikevoittomarginaalien ja nettokustannusten tunnusluvut. Jotkut veropalveluyritykset saattavat ulkoistaa tämän vaiheen, mutta taloudellisinta se on tehdä itse esimerkiksi sitä varten kehitetyn Excel laskurin avulla siirtämällä tiedot tietokannasta Excel tiedostoon. Tietojen siirtämisen jälkeen seuraava vaihe on kvantitatiivisten hakukriteerien asettaminen, joihin liittyen eri maiden veroviranomaisilla on usein eri näkemyksiä. Esimerkiksi Saksassa ja Pohjois-Amerikassa ei käytetä lainkaan kvantitatiivisia hakukriteereitä. Kvantitatiivisten hakukriteerien kohdalla korostuu tapauskohtainen arviointi, sillä niiden asettaminen riippuu aina testattavasta osapuolesta ja sen tunnusluvuista. Kvantitatiivisten hakukriteerien avulla karsittu loppujoukko tulee käydä seuraavaksi läpi loppujoukon nettisivujen perusteella, jotta voidaan varmistua, että yhtiöiden toiminta on tietokannassa olevan toimialakoodin mukaista. Kyseinen vaihe on melko työläs, sillä verrokkeja saattaa olla tässä vaiheessa jäljellä vielä noin 300 kappaletta.

Hylkäämisperusteena ei tule myöskään käyttää sitä, ettei nettisivuja osattaisi kääntää, vaan asia tulee selvittää kääntäjän ja sanakirjojen avulla. Ihanteellinen lopullinen verrokkijoukko sisältää 10–15 hyvää verrokkia. Verrokkihaun viimeinen vaihe etenee siten, että jäljelle jäävän verrokkijoukon tunnusluvuista lasketaan ensin voittoindikaattori eli käyttökate tai nettokustannus, josta lasketaan painotettu keskiarvoprosentti. Vielä tarkemmin asiaa tarkastellessa otetaan kvartiiliväli eli 25 % pois molemmista yritysten painotettujen keskiarvojen muodostaman vaihtelalueen päistä. Näin ollen jäljelle jää interkvartiiliväli, josta voidaan laskea vielä kaikkein ihanteellisin luku, mediaani. Siirtohinnoittelu on osoitettu käytännössä markkinaehtoiseksi, kun tarkasteltavan yhtiön tunnusluku sijoittuu lopullisen verrokkijoukon tunnuslukujen perusteella lasketulle interkvartiilivälille. Interkvartiilivälistä laskettu mediaani on kaikkein ihanteellisin luku osoittamaan hinnoittelun markkinaehtoisuus. Myös Suomen veroviranomaiset edellyttävät tunnusluvun sijoittautumista interkvartiilivälille, vaikka OECD:n ohjeiden mukaan tunnusluvun olisi riittävää sijoittautua hyväksytylle minimi – maksimivälille. (Rajala, 2019.)

4 EMPIIRINEN AINEISTO JA SEN ANALYYSI

4.1 Tutkimusmetodi

Tässä tutkimuksessa tutkimusmetodina käytetään integroivaa kirjallisuuskatsausta. Tutkimusmetodia tarvitaan siihen, että tutkimusaineistossa olevat havainnot voitaisiin erottaa tutkimuksen tuloksista. Tutkimusmetodi koostuu niistä käytännöistä, säännöistä ja operaatioista, joiden avulla tutkija tuottaa havaintoja tutkimusaineistostaan. Tutkimusmetodin avulla tutkija voi lisäksi edelleen muokata, tulkita ja arvioida havaintojensa arvoa ikään kuin eräänlaisina johtolankoina, löytääkseen vastauksia tutkimukselle asetettuihin tutkimuskysymyksiin. (Alasuutari, 2011, 82.) Kirjallisuuskatsaus on monipuolinen tutkimusmetodi, jonka avulla voidaan tutkia aiemmin tehtyä tutkimusta. Monipuolisuudella viitataan tässä yhteydessä tutkimusmetodin sisältämiin vaihtoehtoisii tapoihin lähestyä tutkittavaa ilmiötä. Kirjallisuuskatsauksessa tutkittavaa ilmiötä voidaan lähestyä kolmen eri kirjallisuuskatsaustyyppin avulla, joista kukin sisältää vaihtoehtoisia orientaatioita tutkimusaiheen lähestymiseen. Kirjallisuuskatsauksen perustyyppit ovat kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja meta-analyysi. (Salminen, 2011, 4–6.)

Ensimmäinen kirjallisuuskatsauksen perustyyppi on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, joka pyrkii kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä yleiskatsauksen omaisesti melko laaja-alaisesti. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleisimmin käytetty tapa toteuttaa kirjallisuuskatsaus. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymykset ovat väljähköt, eikä aineiston valintaa rajaa tarkat metodiset säännöt. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan toteuttaa narratiivisena tai integroivana katsauksena. Narratiivinen katsaus auttaa ensisijaisesti tiivistämään ja ajantasaistamaan aiempaa tutkimustietoa tarjoamatta varsinaista analyttistä tulosta. Narratiivisen katsauksen avulla käsiteltävästä aiheesta voidaan antaa laaja kuva tai käsitellä esimerkiksi siihen liittyvää historiaa tai kehityskulkua. Integroiva katsaus pyrkii monipuolisen lähestymistapansa avulla tuottamaan uutta tietoa jostakin aiemmin tutkitusta aiheesta ja toimii myös apuna kirjallisuuden kriittisessä tarkastelussa ja syntetisoinnissa (Torraco, 2005, 356). Integroivalla katsauksella voidaan nähdä olevan useita yhtymäkohtia systemaattiseen kirjallisuuskatsauksen kanssa. (Salminen, 2011, 4–7.) Integroivan katsauksen avulla tutkitusta aiheesta on mahdollista tuottaa laajempi

yhteenveto kuin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla (Evans, 2008, 137). Integroiva katsaus ei seulo tutkimusaineistoa yhtä tarkkoilla valikointikriteereillä kuin systemaattinen katsaus ja sallii eri metodisin lähtökohdin tehdyt tutkimukset analyysin perusteeksi, minkä johdosta tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta on mahdollista kerätä laajahko otos (Salminen, 2011, 8).

Toinen kirjallisuuskatsauksen perustyyppi on systemaattinen kirjallisuuskatsaus, joka pyrkii luomaan tiivistelmän tietyn aihepiirin aiempien tutkimusten olennaisesta sisällöstä. Systemaattisella kirjallisuuskatsauksella voidaan havaita olevan yhtenäisiä piirteitä integroivan kirjallisuuskatsauksen toteutuksen kanssa, mutta sitä ohjaavat kuitenkin tiukemmat metodologiset säännöt. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tehokas tapa testata hypoteeseja tai arvioida eri tutkimustulosten johdonmukaisuutta. Toisaalta systemaattinen kirjallisuuskatsaus voi paljastaa aikaisemmassa tutkimuksessa esiintyviä puutteita ja luoda siten uusia tutkimustarpeita. (Salminen, 2011, 6–9.)

Kolmas kirjallisuuskatsauksen perustyyppi on meta-analyysi, joka jaetaan kvalitatiiviseen ja kvantitatiiviseen meta-analyysiin. Kvalitatiivinen meta-analyysi pitää sisällään vielä kaksi orientaatiota, jotka ovat laadullinen metasynteesi ja metayhteenveto. Metayhteenveto tarkoittaa, että laadullinen tutkimus tiivistetään kvantitatiivisin menetelmin. Metasynteesi on enemmän kuvailevampi ja tulkitsevampi analyysin muoto. (Salminen, 2011, 12–13.) Kvantitatiivisessa meta-analyysissä yhdistetään kvantitatiivisia tutkimuksia ja tehdään niistä yleistyksiä tilastotieteen menetelmin (Metsämuuronen, 2009, 483).

Tässä tutkimuksessa tutkimusmetodina käytettävän integroivan kirjallisuuskatsauksen toteuttamiseksi ei ole olemassa tiettyä standardoitua muotoa, vaan tutkijalla on lähtökohtaisesti melko vapaat kädet toteuttaa tutkimus. Tutkimuksen toteutuksen kannalta on kuitenkin olennaista raportoida riittävän tarkasti, kuinka katsaukseen valittu kirjallisuus on valittu, analysoitu, syntetisoitu ja lopulta raportoitu. Integroivan kirjallisuuskatsauksen toteutus voidaan jakaa Cooper (1989, 14) mukaan viiteen vaiheeseen, jotka ovat tutkimusongelman muotoilu, aineiston hankkiminen, aineiston arviointi, aineiston analyysi ja tulkinta sekä tulosten esittäminen. Tässä tutkimuksessa integroiva kirjallisuuskatsaus toteutetaan edellä mainittujen vaiheiden mukaisessa järjestyksessä.

Integroivan kirjallisuuskatsauksen onnistumisen kannalta tutkimus tulisi aloittaa mahdollisimman johdonmukaisella aiheen käsitteellistämällä ja jäsentämällä tutkittavan ilmiön ymmärtämiseksi sekä johdonmukaisen tutkimusrakenteen luomiseksi. Onnistunut integroiva kirjallisuuskatsaus tarkastelee aihetta tutkimuksen tavoitteen kannalta olennaisesta näkökulmasta, joka muodostuu tutkijan kriittisen arvioinnin pohjalta. Kriittisellä arvioinnilla viitataan tutkijan velvollisuuteen tutustua aihetta koskevaan kirjallisuuteen huolellisesti voidakseen arvioida sitä kriittisesti sekä tunnistaakseen kirjallisuuden vahvuudet, mahdolliset puutteet ja epätarkkuudet. Tutkimuksen tarkoituksena ei siten ole tutkia kaikkien aikaisempien tutkimusten näkökulmia, vaan tiivistää tutkittavaan ilmiöön liittyvää aiempaa tutkimusta. Integroivan katsauksen tulosten esittämiseen liittyy keskeisesti uuden tiedon syntetisointi, jossa tutkija hyödyntää oivallustensa laajuutta ja syvyyttä luodakseen synteessin avulla paremman käsityksen tutkittavasta ilmiöstä. Synteesi tarkoittaa olemassa olevien ideoiden ja uusien ideoiden integroimista uuden käsityksen luomiseksi. (Torraco, 2005, 358–362.)

4.2 Aineiston keruu

4.2.1 Tutkimusasetelma

Laadullisessa tutkimuksessa on tavoitteena muodostaa lukijalle jokin uusi tapa ymmärtää jotain ilmiötä, mikä edellyttää tutkimusasetelmalta enemmän syvyyttä kuin monimutkaisuutta. Keskeisiä valintoja sen kannalta, millaisia johtopäätöksiä tutkimuksesta voidaan tehdä ovat tutkimuksen kohteena oleva aikaväli, aineiston keruumenetelmä ja tutkimuksen laajuus. Nämä valinnat muodostavat tutkimukselle tutkimusasetelman, jolla on merkittävä vaikutus siihen, millainen aineisto tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi tulee kerätä. (Koskinen ym., 2005, 43–45.)

Tässä tutkimuksessa tutkimuskysymyksiin pyritään vastaamaan mahdollisimman ajankohtaisen kirjallisen aineiston avulla, sillä esimerkiksi OECD:n siirtohinnoitteluohjeet ovat päivittyneet vuosikymmenten saatossa useaan kertaan, eikä tutkimuskysymyksiä ole siten mielekäästä tarkastella nykypäivän ohjeistukseen verrattuna osittain vaillinaisen ja vanhentuneen ohjeistuksen valossa. Tässä tutkimuksessa aineistoa analysoidaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden viimeisimmän vuodelta 2017 olevan päivityksen valossa. Tutkimusaineistona käytetään korkeimman hallinto-oikeuden julkisia

vuosikirjaratkaisuja sekä julkisia tieteellisiä artikkeleita. Oikeuskäytännön tarkastelun perusteella vastataan tutkimuskysymyksiin Suomen näkökulmasta. Tieteellisten artikkeleiden avulla tutkimuskysymyksiä lähestytään maailmanlaajuisesti. Tutkimuksen laajuus rajautuu tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta olennaisten asioiden tarkasteluun sekä Suomen tasolla että maailmanlaajuisesti.

Tutkimusaineisena käytettävä kirjallinen lähdeaineisto voidaan Dahl (1971) mukaan luokitella sen perusteella, ketä varten lähteen synnyttäjä on lähteen tuottanut. Tämä merkitsee olennaista eroa siihen, onko tiedotus tarkoitettu yksityiselle henkilölle, tarkoin rajatulle piirille vai laajemmalle yleisölle. Näin tarkoitusten perusteella voidaan erottaa toisistaan salaiset ja julkiset lähteet. Toiseksi lähteet voidaan jaotella sen perusteella, onko lähteen synnyttäjän ja sen vastaanottajan välillä ollut henkilökohtainen vai institutionaalinen suhde. Henkilökohtainen suhde tarkoittaa, että lähteen synnyttäjä puhuu omasta puolestaan jollekin konkreettisille henkilöille, jotka yksilöinä merkitsevät hänelle jotakin. Institutionaalinen suhde tarkoittaa, että lähteen synnyttäjä esiintyy tietyssä institutionaalisessa funktiossa esimerkiksi jonkin kollektiivin edustajana tai kääntyy muitten samassa asemassa olevien tai esimerkiksi kenties jonkin organisaation, konttorin tai osaston puoleen. Näihin luokitteluihin liittyen on olennaista huomioida, että lähde voi olla myös jotakin näiden luokitteluiden väliltä tai lähteeseen voi liittyä samanaikaisesti esimerkiksi henkilökohtaisia ja institutionaalisia elementtejä. Kirjallista lähdeaineistoa voidaan luokitella taulukossa 2 esitetyn mukaisesti. (Dahl, 1971, 33–34.)

	Henkilökohtaiset lähteet	Institutionaaliset lähteet
Salaiset lähteet	Päiväkirjat, yksityiskirjeet ja muut intiimit lähteet	Sisäiset työdokumentit, salaiset raportit, ohjeet, muistiot ym.
Julkiset lähteet	Sanomalehtikirjoitukset, lentolehtiset, avoimet kirjeet (kirjoittaja nimetty)	Määräykset, julistukset, asetukset, lait, julkilausumat, asiakirjat

Taulukko 2. Kirjallisten lähteiden tyyppejä

Dahlin (1971) luokittelun perusteella tässä tutkimuksessa käytettävä kirjallinen aineisto sijoittuu parhaiten julkisiin ja institutionaalisiin lähteisiin, koska tutkimuksen kohteena oleva ilmiö pohjautuu OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden luomaan julkiseen sääntelykehikkoon, johon myös maiden kansallinen lainsäädäntö, tuomioistuinten ratkaisut sekä veroviranomaisten vaatimukset pohjautuvat. Näin ollen julkiseen käytäntöön perustuvaa ilmiötä on luontevaa tarkastella julkisten sekä institutionaalisten lähteiden avulla. Myös siirtohinnoittelun alaan liittyvät tieteelliset artikkelit ovat sijoitettavissa julkisiin ja institutionaalisiin lähteisiin, sillä tieteelliset artikkelit ovat yleensä luotu jonkun tiedeyhteisön nimissä ja ne ovat koko tiedeyhteisön sekä muun julkisen yleisön luettavissa.

4.2.2 Oikeustapaukset

Aineiston keruu oikeuskäytännön osalta toteutettiin Edilex-tietokannassa. Kyseisestä tietokannasta suoritetuissa hauissa käytettävät hakusanat olivat siirtohinnoittelu ja markkinaehtoperiaate. Näiden hakusanojen avulla haluttiin löytää keskeiset siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamista ja arviointia koskevat oikeustapaukset. Maltillisen hakutulospäärän vuoksi tutkimusta varten käytiin läpi kaikki siirtohinnoittelua koskevat korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisut aikaväliltä 2000–2020. Tutkimuksen kohteeksi oli mielekästä valita Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisuja, sillä kyseiset Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjassaan julkaisemat ratkaisuselosteet ovat periaatteellisesti merkittävimpiä päätöksiä, joilla on merkitystä lain soveltamiselle muissa samanlaisissa tapauksissa (Korkein hallinto-oikeus, 2020). Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisut sisältävät myös asian aiempaa käsittelyä koskevia tietoja verotuksen alemmissa muutoksenhakuelimissä, kuten verotuksen oikaisulautakunnassa tai hallinto-oikeudessa. Myös alempien verotuksen muutoksenhakuelinten näkökulmien tarkastelua pidettiin tutkimuskysymysten kannalta mielekkäänä mahdollisimman laajan kokonaiskuvan muodostamiseksi siitä, kuinka yhtenäinen linjaus eri muutoksenhakuelimillä on hinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen.

Oikeustapausten haku aloitettiin Edilex-tietokannasta seuraavien hakukriteereiden perusteella:

Hakusana:	Siirtohinnoittelu
------------------	-------------------

Aineiston laji:	Oikeuskäytäntö
Aihealueet:	Verotus
Vuodet:	2000–2020

Näiden hakukriteerien perusteella löytyi yhteensä 22 hakutulosta. Hakutuloksista löytyi siirtohinnoittelua koskevia korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisuja yhteensä 19 kappaletta. Korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisuksista valittiin jatkoon vain elinkeinotulon verotusta koskevat ratkaisut, koska yksittäiset tuloverotusta tai arvonnäisäverotusta koskevat tapaukset eivät olleet tutkimuskysymysten kannalta mielenkiintoisia. Elinkeinotulon verotusta koskevia tapauksia oli yhteensä 14 kappaletta. Lopuksi jäljellä olevista korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisuksista valittiin osaksi kirjallisuuskatsausta ainoastaan sellaiset tapaukset, joissa käsiteltiin tutkimuskysymysten kannalta mielenkiintoisella tavalla siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta, siirtohinnoittelumenetelmiä tai verrokkihakujen laatimista koskevia seikkoja. Ensimmäisestä hausta osaksi integroivaa kirjallisuuskatsausta valittiin yhteensä 3 tapausta, jotka olivat KHO 2020:35, KHO 2020:34 ja KHO 2013:36.

Edellä esitetyn haun lisäksi toteutettiin toinen erillinen toinen haku Edilex-tietokannasta seuraavin hakukriteerein:

Hakusana:	Markkinaehtoperiaate
Aineiston laji:	Oikeuskäytäntö
Aihealueet:	Kaikki
Vuodet:	2000–2020

Jälkimmäisen haun perusteella löytyi yhteensä 14 hakutulosta, joista 4 oli sellaisia, joita ei löytynyt ensimmäisessä haussa. Myös näistä neljästä korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisuksista etsittiin erityisesti siirtohinnoittelun markkinaehtoisuutta, siirtohinnoittelumenetelmiä tai verrokkihakujen laatimista käsittelevät tapaukset, joita löytyi 2 kappaletta, jotka olivat KHO 2018:173 ja KHO 2017:146. Kyseiset tapaukset valittiin osaksi integroivaa kirjallisuuskatsausta. Jälkimmäisen haun tarkoituksena oli varmistaa, ettei tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta keskeisiä korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisuja rajaudu hakukriteerillisistä syistä pois

hakutuloksista, kuten näiden edellä mainittujen neljän tapauksen osalta olisi käynyt, mikäli Edilex-tietokannasta olisi tehty vain yksi haku.

4.2.3 Tieteelliset artikkelit

Aineiston keruu tieteellisten tutkimusartikkeleiden osalta toteutettiin EBSCO- ja Andor-tietokannoista. Myös tieteellisten artikkeleiden osalta toteutettiin kaksi hakua kummastakin tietokannasta sen vuoksi, ettei tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta keskeisiä hakutuloksia rajaudu hakukriteerillisistä syistä pois hakutuloksista. Tietokantahauissa 1 ja 2 käytetyt hakusanat olivat:

Haku 1	Transfer pricing AND Comparability analysis
Haku 2	Transfer pricing AND Transfer pricing methods

Näiden hakusanojen avulla pyrittiin löytämään eri puolilta maailmaa sellaisia hakutuloksia, jotka sisälsivät tutkimuskysymysten kannalta olennaista tietoa eri puolilta maailmaa siirtohinnoittelumenetelmiin, verrokkihakujen laadintaan tai lopullisen verrokkijoukon perusteella siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen liittyen. Haut tehtiin aikaväliltä 2017–2020. Haku rajattiin viimeisimpään neljään vuoteen, koska haun perusteella haluttiin löytää mahdollisimman ajankohtaista tietoa eri puolilta maailmaa. Tieteellisten tutkimusartikkeleiden osalta hakuja tehtiin lyhyemmältä aikaväliltä myös siksi, että hakutulosten määrä haluttiin pitää melko suppeana tutkimuksen laajuus huomioiden.

Haku 1 toteutettiin kummastakin tietokannasta seuraavin hakukriteerein:

Haku 1	
Hakusana:	Transfer pricing (Subject terms/Aihe sisältää) AND Comparability analysis (All text/Koko teksti sisältää)
Aineiston laji:	Vertaisarvioidut artikkelit, joista on elektroninen koko teksti saatavilla
Aihealueet:	Kaikki
Aikaväli:	2017–2020
Kieli:	Englanti

Tieteellisten tutkimusartikkeleiden haku aloitettiin EBSCO-tietokannasta ja ensimmäisen haun perusteella löytyi yhteensä 17 hakutulosta, joista 10 hakutulosta sisälsi tutkimuskysymysten kannalta mielenkiintoista tietoa eri maiden siirtohinnoittelukäytännöistä. Vastaava haku toteutettiin Andor-tietokannasta ja kyseisen haun perusteella löytyi yhteensä 35 hakutulosta, joista 8 hakutulosta sisälsi tutkimuskysymysten kannalta mielenkiintoista tietoa eri maiden siirtohinnoittelukäytännöistä.

Haku 2 toteutettiin hieman eri hakukriteereillä eri tietokannoista, jotta hakujoukko saatiin rajattua tutkimuskysymysten kannalta mahdollisimman olennaisiin hakutuloksiin. EBSCO-tietokannasta haku 2 toteutettiin seuraavin hakukriteerein:

Haku 2	
Hakusana:	Transfer pricing (Subject terms) AND Transfer pricing methods (Abstract)
Aineiston laji:	Vertaisarvioidut artikkelit, joista on koko teksti saatavilla
Aihealueet:	Kaikki
Vuodet:	2017–2020
Kieli:	Englanti

Kyseisen haun perusteella EBSCO-tietokannasta löytyi yhteensä 8 hakutulosta, joista 4 sisälsi tutkimuskysymysten kannalta mielenkiintoista tietoa eri maiden siirtohinnoittelukäytännöistä.

Haku 2 toteutettiin Andor-tietokannasta seuraavin kriteerein:

Haku 2	
Hakusana:	Transfer pricing (Aihe on tarkalleen) AND Transfer pricing methods (Aihe sisältää) AND OECD (Kaikki kentät)
Aineiston laji:	Vertaisarvioidut artikkelit, joista on elektroninen koko teksti saatavilla
Aihealueet:	Kaikki
Vuodet:	2017–2020
Kieli:	Englanti

Kyseisen haun perusteella Andor-tietokannasta löytyi yhteensä 7 hakutulosta, joista 3 sisälsi tutkimuskysymysten kannalta mielenkiintoista tietoa eri maiden siirtohinnoittelukäytännöistä. Haku rajattiin tarkoituksella tarkkojen hakukriteereiden perusteella pieneen joukkoon, koska löyhempien hakukriteereiden perusteella hakutuloksia

löytyi todella paljon eikä suurin osa hakutuloksista ollut tutkimuskysymysten kannalta olennaisia.

Edellä kuvattujen tietokantahakujen perusteella saatiin kerättyä sopiva joukko kirjallista aineistoa integroivan kirjallisuuskatsauksen toteuttamiseksi. Osaksi kirjallisuuskatsausta valituista korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisuista laadittiin tutkimuksen liitteeksi taulukko 1 (liite 1) ja tieteellistä artikkeleista taulukko 2 (liite 2). Taulukossa 1 on kuvattu oikeustapauksen tunnistetiedot, mistä tapauksessa on ollut kyse ja miten asia on ratkaistu. Taulukossa 2 on kuvattu artikkelin tekijät, julkaisuvuosi, maa, kirjallisen aineiston kuvaus ja siitä tehdyt keskeisimmät tutkimushavainnot. Tarkemmat kuvaukset kirjallisen aineiston perusteella tehdyistä tutkimuskysymysten kannalta keskeisistä tutkimushavainnoista on kuvattu luvussa 5.1 ja 5.2.

4.3 Aineiston käsittely ja analyysi

Tässä tutkimuksessa aineiston analyysi suoritettiin laadullisin keinoin. Laadullisessa analyysissä aineiston tarkastelu voidaan jakaa kahteen toisiinsa nivoutuvaan vaiheeseen, jotka ovat pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Kun aineistoa tarkastellaan pelkistämävaiheessa, huomio kiinnitetään vain niihin asioihin, mitkä ovat tutkimuskysymysten asettelun kannalta olennaisia. Pelkistämävaiheessa aineistosta etsitään myös havaintojen yhteisiä piirteitä sekä tiivistetään havaintoja. Arvoituksen ratkaisemävaiheessa näiden pelkistämävaiheessa tuotettujen johtolankojen sekä muiden käytettävissä olevien vihjeiden pohjalta tehdään merkitystulkinta tutkittavasta ilmiöstä eli toisin sanoen pyritään luomaan tutkittavasta ilmiöstä jonkinlainen kokonaisuus. Merkitystulkinnan ei tule perustua ainoastaan pelkistämävaiheen havaintoihin, vaan tutkijan tulee pyrkiä kokonaisuutena jäsentämään tutkimushavaintonsa sellaiseksi kokonaisuudeksi, jossa yksittäiset havainnot tulevat ymmärrettäväksi. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys toimii eri havaintojen merkityksen ymmärtäväksi tekeväenä kehikkona merkitystulkintaa tehtäessä. (Alasuutari, 2011, 39–54.)

Aineiston analyysiin käytettiin laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin menetelmällä voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysin keinoin voidaan pyrkiä kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä

sanallisesti ja järjestämään se sopivaan muotoon johtopäätösten tekemistä varten. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 117–119). Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysiin liitettiin aineistolähtöinen lähestymistapa. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä edetään tulkinnan ja päättelyn avulla muodostamaan empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Vastaus tutkimustehtävään saadaan aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä käsitteitä yhdistämällä. Muita sisällönanalyysin muotoja ovat teorialähtöinen ja teoriaohjaava sisällönanalyysi. Teorialähtöisessä analyysissä analyysiä ohjaa valmis aikaisemman tiedon perusteella luotu teoria, kehys tai malli. Toisin sanoen tutkittava ilmiö määritellään jonkin jo tunnetun mukaisesti. Teorialähtöinen analyysi pohjautuu deduktiiviseen päättelyyn, mikä ilmenee esimerkiksi siinä, että aineisto suhteutetaan teoriaosuudessa hahmoteltuihin kategorioihin. Teoriaohjaavassa analyysissä jostakin teoriasta voi olla apua analyysin suorittamisessa, mutta analyysi ei kuitenkaan suoraan nojaudu teoriaan. Teoriaohjaavan analyysin päättelyn logiikka pohjautuu abduktiiviseen päättelyyn, jossa tutkijan ajatteluprosessissa vaihtelee sekä aineistolähtöisyys että valmiit mallit. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 122–133.)

Miles & Huberman (1994) ovat kuvanneet aineistolähtöisen sisällönanalyysin kolmevaiheiseksi prosessiksi, joista ensimmäinen on aineiston redusointi eli pelkistäminen, toinen on aineiston klusterointi eli ryhmittely ja kolmas on aineiston abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Pelkistämävaihe tarkoittaa, että aineistosta karsitaan pois tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat, mikä voi tarkoittaa joko aineiston tiivistämistä tai pilkkomista osiin. Pelkistämävaiheessa aineistosta etsitään ja merkitään kaikki tutkimuskysymysten kannalta olennaiset alkuperäisilmaukset ja niitä kuvaavat pelkistetyt ilmaukset esimerkiksi siten, että erilaisia ilmiöitä kuvaavat ilmaukset voidaan alleviivata erivärisillä kynillä. Kyseiset ilmaukset listataan lopuksi allekkain siten, ettei aineistosta katoa mitään. Pelkistämävaiheessa käytettävä aineisto voi olla esimerkiksi auki kirjoitettu haastattelu, havainnointi tai muu aineisto kuten asiakirja tai dokumentti. Ryhmittelyvaiheessa aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset käydään tarkasti läpi ja niille pyritään etsimään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Ryhmittelyvaiheessa aineisto pyritään ryhmittelemään eri luokiksi, joista muodostuu myös alaluokat, joita kuvataan luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokittelussa aineisto tiivistyy, kun yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. Viimeinen vaihe on aineiston käsitteellistäminen, jossa erotetaan aineistosta tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja

muodostetaan sen perusteella teoreettisia käsitteitä. Abstrahointivaiheessa tutkija rakentaa muodostamiensa käsitteiden avulla kuvauksen tutkimuskohteesta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 122–127.) Kyseiset kolme vaihetta nivoutuvat edellä esitettyihin Alasuutarin (2011) esittämiin laadullisen aineiston analysoinnin pelkistämisen- ja arvoituksen ratkaisemisvaiheisiin, sillä aineiston pelkistäminen ja ryhmittely voidaan nähdä osana Alasuutarin (2011) tarkoittamaa pelkistämistä ja teoreettinen käsitteiden luominen osana Alasuutarin (2011) arvoituksen ratkaisemista. Yhdessä näiden vaiheiden avulla aineiston analyysin myötä pyrittiin muodostamaan ehyt kokonaisuus tutkimusaineistosta.

Tutkimusaineiston analyysin aloitettiin pelkistämistävaiheella, jossa tutkimusaineiston sisältämä informaatio pelkistettiin ensiksi siten, että aineistosta etsittiin tutkimuskysymysten kannalta merkittävät ilmaukset ja merkittiin kutakin eri tutkimuskysymystä koskevat ilmaukset erivärisellä alleviivauksella.

Tutkimuskysymys 1	Punainen
Tutkimuskysymys 2	Keltainen
Tutkimuskysymys 3	Oranssi

Seuraavaksi tutkimuskysymyksiin liittyvät pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin tutkimuskysymysten perusteella omiin ryhmiinsä. Tutkimuskysymysten perusteella tehdyt ryhmittelyt olivat seuraavat:

1. Siirtohinnoittelumenetelmän valintaan liittyvät havainnot (Punainen)
2. Verrokkihakujen laatimiseen liittyvät havainnot (Keltainen)
3. Lopullista verrokkijoukkoa ja markkinaehtoisuuden osoittamista koskevat havainnot (Oranssi)

Oikeustapausten analysoinnin tulokset on esitetty luvussa 5.1 tutkimuskysymyskohtaisen ryhmittelyn 1–3 mukaisesti. Tieteellisten artikkeleiden osalta analysoinnin tuloksia tarkastellaan luvussa 5.2 tutkimuskysymyskohtaisen ryhmittelyn 1–3 mukaisesti.

maanosakohtaisesti. Tutkimustuloksia verrataan Rajalan (2019) tutkimuksen tuloksiin luvussa 6.1 johtopäätösten tekemiseksi.

5 TUTKIMUKSEN EMPIIRISET TULOKSET

5.1 Oikeustapausten analyysin tulokset

Tässä tutkimuksessa oikeustapausten analyysi kohdistetaan oikeustapausten siirtohinnoittelua koskeviin käytännön menettelyihin, eikä oikeustapauksia ole tarkoituksenmukaista analysoida lainopillisesti. Oikeustapausten analyysissä kiinnitetään huomiota verotuksen eri muutoksenhakuvaiheissa tehtyihin linjauksiin tutkimuskysymysten kannalta olennaisista asioista. Suurin ja ratkaisevin painoarvo analyysissä annetaan korkeimman hallinto-oikeuden linjauksille.

5.1.1 Siirtohinnoittelumenetelmän valinta

Tutkimusaineistoon sisältyvistä viidestä oikeustapauksesta neljässä oli otettu kantaa siihen, voidaanko hinnoittelun markkinaehtoisuus määrittää soveltamalla konserniyritysten siirtohintadokumentaation mukaisia hinnoittelumenetelmiä. Kaikissa näissä neljässä tapauksessa korkein hallinto-oikeus katsoi, että hinnoittelun markkinaehtoisuus voitiin määrittää yritysten siirtohintadokumentaation mukaisesti. Jokaisessa näissä neljässä oikeustapauksessa konserniyritys oli soveltanut hinnoitteluunsa liiketoiminettomarginaalimenetelmää ja korkein hallinto-oikeus katsoi, että kyseisen menetelmän perusteella määritelty hinnoittelu oli markkinaehtoinen. Yhdessä näistä neljästä oikeustapauksesta eri liiketoimien hinnoitteluihin oli sovellettu liiketoiminettomarginaalimenetelmän lisäksi markkinahintavertailumenetelmää, jälleenmyyntihintamenetelmää ja kustannusvoittolisämenetelmää. Korkein hallinto-oikeus piti myös näiden menetelmien perusteella määritettyjä hintoja markkinaehtoisina. Yhdessä oikeustapauksessa oli kyse siitä, oliko konserniyhtiön tytäryhtiöiltään veloittamia palvelumaksuja pidettävä markkinaehtoisena ja korkein hallinto-oikeus päätyi siihen, että markkinaehtoinen hinnoittelu voitiin määrittää parhaiten liiketoiminettomarginaalimenetelmää soveltaen. Asiaa kokonaisuutena tarkastellen kaikissa tutkimuksen kohteena olleissa vuosikirjaratkaisuissa korkeimman hallinto-oikeuden mukaan liiketoiminettomarginaalimenetelmän soveltaminen johti markkinaehtoiseen lopputulokseen.

Joidenkin oikeustapausten osalta verotarkastajat, verotuksen oikaisulautakunta tai hallinto-oikeus pitivät voitonjakamismenetelmää tai kustannusvoittolisämenetelmää hinnoitteluun parhaiten soveltuvana menetelmänä konserniyrityksen soveltamien menetelmien sijaan. Korkein hallinto-oikeus katsoi kuitenkin konserniyrityksen siirtohintadokumentaation mukaisen hinnoittelun markkinaehtoiseksi, eikä katsonut muiden muutoksenhakuelinten tai verotarkastajien näkökulmien johtavan asiassa oikeaan lopputulokseen.

Muita keskeisiä oikeustapausten perusteella tehtyjä tutkimushavaintoja olivat eri muutoksenhakuelimissä esiin nostetut siirtohinnoittelumenetelmien käytäntöön soveltamiseen liittyvät haasteet. Markkinahintavertailumenetelmän soveltamiseen liittyvä haaste oli, ettei ulkoisia verrokkeja menetelmän soveltamiseksi ole usein saatavilla, koska menetelmä edellyttää verrokeilta suurta samankaltaisuutta. Jälleenmyyntihintamenetelmän soveltamiseen liittyviä haasteita olivat eri maiden kirjanpitokäytäntöjen vaihtelevuus sekä se, ettei menetelmän soveltamiseksi löydy välttämättä myyntikatetasolla riittävän vertailukelpoisia yrityksiä.

5.1.2 Verrokkihakujen laatiminen

Tarkastelun kohteena olevissa oikeustapauksissa verrokkihaut oli suoritettu Amadeus-tietokannasta. Eräässä tapauksessa yritysveroimisto ja hallinto-oikeus olivat konserniyrityksen kanssa eri mieltä siitä, kuka tuli valita verrokkihauissa testattavaksi osapuoleksi. Kyseessä olevassa tapauksessa Korkein hallinto-oikeus piti kuitenkin konserniyrityksen valitsemaa testattavaa osapuolta yksinkertaisempana ja katsoi sen olevan oikea valinta testattavaksi osapuoleksi.

Tutkimuksen kohteena olevien oikeustapausten perusteella verrokkihauissa sovelletaan kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia hakukriteerejä. Oikeustapauksissa sovellettuja kvalitatiivisia hakukriteerejä olivat toimiala, samankaltaiset toiminnot, vastaavien riskien kantaminen, maantieteellinen sijainti sekä kolmen vuoden tarkastelujakso. Lisäksi haettavilla verrokeilla sai olla kolmen vuoden tarkastusjaksolla enintään yksi tappiollinen vuosi ja verrokeilla tuli olla vastaavat kirjanpitokäytännöt kuin testattavalla osapuolella. Kvantitatiivisia hakukriteerejä olivat, että verrokeilla täytyi olla vähintään 50 %:n suuruiset palkkakustannukset suhteessa liikevaihtoon, samankaltainen aineettoman omaisuuden

suhde koko omaisuuteen kuin testattavalla osapuolella, liikevaihdon sijoittuminen tietylle välille ja se, ettei verrokeilla saanut olla vaihto-omaisuutta. Kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten hakujen lisäksi oli suoritettu manuaalista tarkastelua.

5.1.3 Markkinaehtoisuuden osoittaminen lopullisen verrokkijoukon avulla

Tarkastelun kohteena olevissa oikeustapauksissa lopullisten verrokkijoukkojen koot vaihtelivat 1–14 välillä ja niiden tarkat koot olivat 14, 9, 4, 4 ja 1. Merkittävä havainto oli se, että jo yksi verrokki riitti korkeimman hallinto-oikeuden mukaan osoittamaan, että asiassa oli voitu tunnistaa vertailukelpoisia riippumattomien yritysten välisiä toimia hinnoittelun perusteeksi. Oikeustapauksissa verrokkihaun perusteella löydettyjen verrokkien tunnusluvuista laskettiin kvartiilivälin mediaani, jota pidettiin markkinaehtoisena. Lopullisen verrokkijoukolta edellytettiin riittävää samankaltaisuutta testattavan osapuolen kanssa, niiden tarjoaminen tuotteiden, palveluiden tai muiden toimintojen kannalta, jotta niiden perusteella laadittua hinnoittelua voitiin pitää markkinaehtoisena.

5.2 Tieteellisten artikkeleiden analyysin tulokset

Tutkimuksen kohteeksi valitut tieteelliset artikkelit sisälsivät tutkimuskysymysten kannalta mielenkiintoista tietoa Euroopan, Pohjois-Amerikan, Etelä-Amerikan, Afrikan ja Aasian maanosista. Seuraavaksi esitetään tutkimuskysymyskohtaisesti tieteellisten artikkelien analyysin perusteella eri maanosista tehdyt keskeiset tutkimushavainnot. Havainnot esitetään maakohtaisesti, mutta tutkimushavaintojen perusteella tehtävät johtopäätökset tehdään maanosakohtaisesti tarkasteltuna.

5.2.1 Siirtohinnoittelumenetelmän valinta

Eurooppa

Tutkimushavaintojen mukaan Euroopan alueella sovelletaan yleisesti OECD:n tunnistamia hinnoittelumenetelmiä. Tutkimushavaintojen mukaan markkinahintavertailumenetelmän soveltaminen olisi edullisinta, mutta käytännössä sen soveltamiseksi tarvittavia tietoja on harvoin saatavilla, koska riippumattomien osapuolten hinnoittelutietoja ei ole julkisesti

saatavilla. Irlannissa suositaan ensisijaisesti markkinahintavertailumenetelmää, mutta mikäli sitä ei voida soveltaa, suositeltavia menetelmiä ovat bruttomarginaaleihin perustuvat menetelmät ja viimeisimpänä vaihtoehtona nettomarginaaleihin perustuvat menetelmät. Myös Kroatiassa lainsäädäntö suosittelee markkinahintavertailumenetelmän käyttämistä, mutta käytännössä suurin osa yrityksistä Kroatiassa käyttää kustannuspohjaisia menetelmiä. Kroatiassa markkinahintoihin perustuvien menetelmien soveltamista pidettiin yleisenä kauppatavarayhtiöissä, koska ne myyvät tavaroita, joilla on ulkoiset markkinat ja markkinahinnat helposti määritettävissä.

Tutkimushavaintojen perusteella kustannusvoittolisä- ja jälleenmyyntihintamenetelmän soveltamiseen liittyen todettiin se, ettei kaupallisissa tietokannoissa ole saatavilla tarvittavia tietoja kyseisten menetelmien soveltamiseksi. Kroatiassa kustannuspohjaisten menetelmien soveltamista pidettiin yleisenä tuotantoyrityksissä, koska tuotantoyrityksissä yleisesti käytettävistä kustannuslaskentajärjestelmistä on saatavilla tietoja kustannuspohjaisten menetelmien soveltamiseksi. Voitonjakamismenetelmän soveltamisen haasteena on se, ettei sopivia verrokkeja ole saatavilla. Voitonjakamismenetelmää voidaan käyttää voittomarginaalien laskemiseen aineettomille liiketoimille ja sen soveltaminen edellyttää, että yrityksellä on tietokanta käytössä.

Tutkimushavaintojen mukaan liiketoiminettomarginaalimenetelmää sovelletaan usein, koska kaupallisista tietokannoista on saatavilla tiedot riippumattomien osapuolten nettomarginaalien laskemiseksi. Liiketoiminettomarginaalimenetelmän eduksi katsottiin se, että menetelmä vertaa yritysten nettokannattavuusindikaattoreita bruttokannattavuusindikaattoreiden sijaan. Tutkimusaineiston perustella liiketoiminettomarginaalimenetelmän käyttöä suosittiin Puolassa, Saksassa, Portugalissa, Irlannissa ja Romaniassa. Saksassa liiketoiminettomarginaalimenetelmä on yleisimmin käytössä oleva menetelmä. Joissain tilanteissa liiketoiminettomarginaalimenetelmää on käytetty voitonjakamismenetelmän rinnalla hinnoittelun markkinaehtoisuuden tarkistamiseen.

Pohjois-Amerikka

Tutkimushavaintojen perusteella Kanadassa OECD:n siirtohinnoitteluohjeilla on keskeinen merkitys siirtohinnoittelua koskevien riitojen ratkaisussa, mutta ne eivät ole osa

kansallista lainsäädäntöä. Yhdysvalloissa hinnoittelun markkinaehtoisuutta voidaan arvioida OECD:n menetelmillä sekä lisäksi vertailukelpoisella voittomenetelmällä, joka vastaa melkein liiketoiminettomarginaalimenetelmää. Yhdysvalloissa aineettomien oikeuksien hinnoittelussa pidetään parhaana markkinahintavertailumenetelmää, mutta tarkkojen verrokkien löytäminen on kuitenkin hankalaa, mutta ulkoisiin verrokkeihin voidaan luottaa, mikäli hakustrategia, verrokkien valinta ja rojalतिकoron määrä ovat perusteltavissa. Voitonjakamismenetelmän suosio on lisääntynyt Yhdysvalloissa. Tutkimushavaintojen mukaan myös El Salvadorissa tulisi käyttää OECD:n hinnoittelumenetelmiä ja noudattaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeita.

Etelä-Amerikka

Tutkimushavaintojen perusteella Argentiinassa ja Brasiliassa sovelletaan yleisesti niin sanottua kuudetta menetelmää, joka on yksinkertaistettu versio OECD:n markkinahintavertailumenetelmästä. Yksinkertaistettu kuudes menetelmä on suunniteltu erityisesti hyödykekauppoja varten ja sen on todettu olevan ristiriidassa OECD:n ohjeiden periaatteiden kanssa. Tutkimushavaintojen perusteella Perussa sovelletaan ensisijaisesti markkinahintavertailumenetelmää ja mikäli yritys soveltaa jotain toista menetelmää, tulee asiasta antaa erillinen selvitys. Ecuadorissa hyödykkeiden tuontiin sovelletaan markkinahintavertailumenetelmää, mutta menetelmien soveltamiseen käytettäviä tietoja ei ole aina julkisesti saatavilla ja maan veroviranomaiset saattavat hyödyntää hinnoittelun tarkastelussa sellaisia vertailutietoja, joita ei ole julkisesti saatavilla.

Afrikka

Tutkimushavaintojen perusteella Afrikassa melkein kaikkien maiden siirtohinnoittelua koskeva lainsäädäntö noudattaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeita, lukuun ottamatta Egyptiä, Angolaa, Tunisiaa, Kamerunia ja päiväntasaajan Guineaa, joilla on omia siirtohinnoittelua koskevia lainsäädäntöjä tai ohjeita. Etelä-Afrikassa OECD:n perinteiset hinnoittelumenetelmät ovat etusijalla. Käytännössä Etelä-Afrikassa on vaikea löytää riittävän samakaltaisia verrokkeja markkinahintavertailumenetelmän soveltamiseksi. Etelä-Afrikassa jälleenmyyntihintamenetelmää pidetään luotettavimpana niissä tilanteissa, joissa jälleenmyyjä ei ole kasvattanut merkittävästi tuotteen arvoa tai käyttänyt kalliita markkinointiaineistoja. Etelä-Afrikassa kustannusvoittolisämenetelmä sopii palveluiden tai puolivalmiiden tuotteiden myyntiin tai pitkäaikaisiin osto- ja toimitussopimuksiin. Etelä-Afrikassa liiketoiminettomarginaalimenetelmää pidetään vähemmän luotettavana

kuin perinteisiä menetelmiä, koska verrokkien kustannusrakenteet saattavat olla suurelta osin erilaisia nettomarginaalien laskemiseksi. Etelä-Afrikassa voitonjakamismenetelmä sopii tilanteisiin, joissa liiketoimet ovat keskenään niin tiiviisti yhteydessä, ettei niitä voida arvioida erikseen. Mauritiuksella veroviranomaiset soveltavat monikansallisten yritysten hinnoitteluun OECD:n tunnistamia hinnoittelumenetelmiä tai vertailukelpoisen voiton menetelmää, mikäli he ovat varmoja siitä, ettei tarkastuksen kohteena oleva hinnoittelu ole markkinaehtoperiaatteen mukainen. Käytännössä Mauritiuksella sovelletaan usein kustannus(plus)voittolisämenetelmää, koska se on yksinkertainen ja sen soveltamiseksi on helpoiten tietoa saatavilla. Sambiasa hinnoitteluun sovelletaan käytännössä ”kuudetta menetelmää”, kuten myös Argentiinassa ja Brasiliassa.

Aasia

Tutkimushavaintojen perusteella Hong Kongin siirtohinnoittelua koskeva ohjeistus noudattaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeita ja hinnoittelun markkinaehtoisuus voidaan osoittaa OECD:n tunnistamien hinnoittelumenetelmien avulla. Indonesiassa verotarkastajat valitsevat OECD:n tunnistamista menetelmistä kuhunkin tilanteeseen parhaiten sopivan menetelmän. Käytännössä Indonesiassa sovelletaan yleisesti liiketoiminettomarginaalimenetelmää. Konsernin sisäisten palveluiden hinnoitteluun voidaan käyttää Indonesiassa markkinahintavertailumenetelmää, kustannusvoittolisämenetelmää ja liiketoiminettomarginaalimenetelmää. Konsernin sisäisten lainojen korkojen hinnoitteluun käytetään Indonesiassa markkinahintavertailumenetelmää. Kehitysmaiden ja varisinkin Neuvostoliiton jälkeisten maiden siirtohinnoittelua ohjaava, lainsäädäntö pohjautuu pääosin OECD:n siirtohinnoitteluohjeisiin. Kazakstanissa, Ukrainassa ja Venäjällä optimaalinen hinnoittelumenetelmä valitaan poissulkemalla menetelmät, jotka eivät sovellu tilanteeseen. IVY-maiden alueella käytössä olevia siirtohinnoittelumenetelmiä ovat markkinahintavertailumenetelmä, jälleenmyyntihintamenetelmä, kustannusvoittolisämenetelmä, nettotulomenetelmä ja voitonjakomenetelmä. IVY-maihin kuuluvat maat ovat Armenia, Azerbaidzhan, Kazakstan, Kirgisia, Moldova, Tadžikistan, Uzbekistan, Valko-Venäjä ja Venäjä (Kielitoimiston ohjepankki, 2021). Tutkimushavaintojen perusteella OECD:n tunnistamien hinnoittelumenetelmien havaittiin kuitenkin olevan sopimattomia ja puutteellisia kehitysmaiden tarpeisiin.

5.2.2 Verrokkihakujen laatiminen

Eurooppa

Tutkimushavaintojen perusteella Euroopan alueella verrokkihakujen laatimiseen käytettiin Orbis-, Amadeus-, Compustat-, Amadeus-, QTPA- ja RoyaltyStat-tietokantoja. Puolassa myös tilastokeskuksen tiedot ja julkiset hakemistot olivat hyväksyttävissä. Euroopan alueella käytettäviä yleisiä hakukriteerejä verrokkihauissa ovat maantieteellinen alue, liiketoiminnan toimialakoodi, yrityksen oikeudellinen muoto, avainsanat yrityksen nimessä tai toiminnan kuvauksessa sekä yrityksen aktiivisen toimijan rooli. Euroopan alueella käytettäviä kvantitatiivisia hakukriteerejä ovat omaisuuden arvo, myyntiarvo, kirjanpitolitiikka, tietojen saatavuus/jatkuvuus (tilinpäätöstiedot saatavilla viimeisen kolmen vuoden ajalta) ja osuus etuyhteisyriyten tulosta verrattuna kokonaistuloihin. Kvalitatiivisia hakukriteerejä olivat yritysten nettisivuilta saatavilla olevat tiedot niiden tuotteista, haastatteluiden avulla yrityksistä kerättävät tiedot yritysten toiminnoista sekä pääomasidosten todennäköisyyden arviointi. Tšekissä verrokkihakujen laatiminen ei ole lainsäädännön mukaan pakollista, mutta monikansallisilla yrityksillä on oikeus perustella hinnoittelunsa markkinaehtoisuus vertailukelpoisuusanalyysin avulla. Verrokkihakuja voidaan käyttää sekä hinnoittelun markkinaehtoisuuden vahvistamiseen että testaamiseen.

Verrokkihakuihin liittyvä ajoitusero-ongelma siirtohintadokumentointiin sisällytettävistä tiedoista tunnistettiin Romaniassa, Italiassa ja Espanjassa, joissa veroviranomaiset vaativat dokumentaation laatimista tilinpäätöksen jättämiselle asetettuun määräpäivään saakka. Tällöin verrokkihauissa täytyy käyttää liiketoimen toteutumivuoteen nähden edellisen ja sitä vanhempien vuosien vertailutietoja, koska viimeisimmän tilikauden tietoja ei ole saatavilla tietokannoissa sen vuoksi, että tilinpäätökset julkaistaan viiveellä. Sen sijaan Virossa, Saksassa, Kroatiassa, Bulgariassa ja Tšekissä hinnoittelun markkinaehtoisuus tulee dokumentoida tiettyyn määräpäivään asti ainoastaan veroviranomaisen pyynnöstä, jolloin tilanteessa, jossa viranomaiset vaativat dokumentoinnin toimittamista tilinpäätöksen jättämiselle asetetun määräpäivän jälkeen, verrokkihauissa voidaan käyttää myös viimeisimmän vuoden vertailutietoja, koska tiedot ovat silloin jo ehtineet tietokantaan.

Tutkimushavaintojen perusteella liiketoimintomarginaalimenetelmää sovellettaessa testattavana tunnuslukuna käytetään myyntivoitto-, nettovoitto- ja liikevoittomarginaalia. IFRS-kirjanpitostandardeihin siirtyminen on heikentänyt verrokkihakujen luotettavuutta liiketoimintomarginaalimenetelmän soveltamiseksi Portugalissa. Myös Saksassa liiketoimintomarginaalimenetelmän soveltamiseksi laadittujen verrokkihakujen perusteella löydettyjen verrokkien laatu on heikentynyt. Saksassa veroviranomaiset ovat tulosvetoisia ja he haastavat verrokkit, mikäli verrokkiyhtiöiden tunnusluvut eivät vastaa testatun osapuolen marginaaleja.

Pohjois-Amerikka

Tutkimushavaintojen perusteella Kanadassa ja Yhdysvalloissa sopivien verrokkien etsiminen toteutetaan sopimustulkinnan avulla. Koska sopimuksista ei löydy riittävän yksityiskohtaisia tietoja sopimusehdoista vertailukelpoisuusanalyysin suorittamiseksi, ammattilaisten tulee etsiä vertailukelpoisia tietoja vertailuanalyysien avulla verratakseen liiketoimia. Vertailuanalyysiä suorittaessa keskeisiä hakukriteerejä ovat sopimusten voimaantulopäivä, liiketoimen tyyppi ja teollisuudenala. Haun tulee olla riittävän laaja, jotta vertailukelpoisuutta voidaan analysoida asianmukaisesti. Haussa ei tule käyttää liian kapeita avainsanoja. Keskeisintä on sopimusten ehtojen ja niiden sisältämien tekstien manuaalinen tarkastelu. Joskus haussa voidaan etsiä lisätietoa uutislähteistä tai hyödyntää muita mahdollisia liiketoimen taustatietoja. Tutkimushavaintojen perusteella IFRS-standardeilla voi olla merkittävä vaikutus siirtohinnoittelumenetelmien soveltamiseen Yhdysvalloissa, koska ulkoisten verrokkiyritysten vertailtavuus on kriittinen seikka luotettavien vertailuanalyysien suorittamiseksi.

Tutkimushavaintojen perusteella Meksikossa ja Guatemalassa sopivia verrokkeja etsitään verrokkihakujen perusteella. Meksikossa verrokkihauissa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että verrokeiksi valita tappiota tekeviä yhtiöitä. Meksikossa hakuja tehdään kolmen vuoden ajanjaksolta ja maan veroviranomaiset käyttävät muutaman vuoden vanhoja vertailutietoja hinnoittelun markkinaehtoisuutta testatessaan. Guatemalassa verrokkihauissa ei tule käyttää yrityksiä, jotka tekevät tappiota ennen käyttöpääoman oikaisuja. Guatemalassa tunnistetaan ajoitusero-ongelma liittyen tietokantojen käyttöön liittyen, sillä yrityksille on annettu määräpäivä siirtohinnoitteluilmoitusten antamiselle kunkin vuoden 31. maaliskuuta, johon mennessä

suurin osa ei ole ladannut vielä edellisen vuoden tilinpäätöstietojaan tietokantoihin, minkä vuoksi verrokkihaut tulee suorittaa vanhempien tietojen perusteella. Guatemalan siirtohinnoitteluohjeet sallivat vertailukelpoisuuden mukauttamisen ratkaisuksi ajoituserojen aiheuttamiin ongelmiin.

Etelä-Amerikka

Tutkimushavaintojen perusteella Argentiinassa on otettu käyttöön vertailuanalyysijä koskevia ohjeita. Verrokkihakuja toteutettaessa testattavan osapuolen osalta tulee käyttää kuluvan vuoden tietoja ja verrokkien osalta voidaan käyttää useamman kuin yhden vuoden tietoja liiketoiminnan olosuhteista. Vertailukelpoisuuden kannalta keskeisiä asioita ovat verrokkien liiketoimintastrategioiden vastaavuus, kuten levinneisyys, pysyvyys ja markkinoiden laajentuminen. Perussa käytetään tietokantoja mahdollisissa hinnoitteluiden oikaisutilanteissa.

Afrikka

Tutkimushavaintojen perusteella Afrikassa saattaa usein olla vaikeaa saada riittäviä tietoja markkinaehtoperiaatteen soveltamiseksi. Ongelmia aiheuttavat puutteelliset tiedot, maantieteellinen sijainti ja luottamusongelmat. Vertailuanalyysien suorittaminen on Afrikan maille erityisen haastavaa, koska Afrikassa ei ole laajoja avoimia markkinoita. YK on todennut, että sopivien verrokkien löytäminen kehitysmaista on mahdollisesti suurin käytännön ongelma Afrikassa. Afrikan maissa saattaa olla hyvin vähän järjestäytyneitä yrityksiä. Afrikassa ei suurelta osin ole käytössä vertailutietokantoja, koska niiden hankkiminen tulee kalliiksi maiden veroviranomaisille, joten yritykset vertaavat hinnoittelua toisiin kehitysmaihin. Veroviranomaiset vaativat mukauttamaan näin selville saatuja hintoja, koska muiden kehitysmaiden hinnoittelu ei ole välttämättä verrattavissa Afrikan maihin. Etelä-Afrikassa veroviranomaiset hyväksyvät ulkomaiset verrokkit, mikäli yritys on arvioinut maantieteellisten erojen ja muiden tekijöiden vaikutukset hinnoitteluun. Etelä-Afrikan veroviranomaiset käyttävät Amadeus-tietokantaa sopivien verrokkien etsimiseen.

Aasia

Tutkimushavaintojen perusteella Hong Kongissa etuyhteystoimista tulee laatia vertailuanalyysi. Kazakstanissa on käytössä yleinen tietokanta, jonka tietoja maan tuomioistuin käyttää mahdollisten siirtohinnoittelu-oikaisujen perustana. Venäjällä,

Ukrainassa ja Kazakstanissa ulkoisia verrokkeja voidaan etsiä CME-portaalista, joka löytyy esimerkiksi Platts-viraston tietokannasta. Kehitysmaissa käytössä olevia tietokantoja ovat Platts, Spark, Amadeus, Ruslana, Thomson Reuters ja Bloomberg.

5.2.3 Markkinaehtoisuuden osoittaminen lopullisen verrokkijoukon avulla

Eurooppa

Tutkimushavaintojen perusteella Euroopan alueella lopullisen verrokkijoukkojen koot vaihtelivat 7–14 välillä. Romaniassa edellytettiin, että lopulliseen verrokkijoukkoon tulee sisältyä vähintään viisi verrokkia ja lopullisessa verrokkijoukossa suosittiin ensisijaisesti paikallisia verrokkeja. Lopullisen verrokkijoukon kirjanpitolietoista laskettujen tunnuslukujen kvartiilivälin mediaania pidettiin markkinaehtoisena.

Pohjois-Amerikka

Tutkimushavaintojen perusteella Yhdysvalloissa lopullinen verrokkijoukko sisälsi 6 verrokkia, joiden tunnusluvuista laskettiin mediaani, mutta myös verrokkijoukon tunnuslukujen korkein arvo, keskiarvo, alin arvo tai painotettu keskiarvo voidaan katsoa markkinaehtoiseksi. Myös jokin erityinen sopimusehto voi aiheuttaa sen, että hinnoittelua voidaan pitää markkinaehtoisena. Keskeistä on pyrkiä osoittamaan lopullisen verrokkijoukon perusteellinen vertailtavuuden tarkastelu. El Salvadorissa veroviranomaisille ilmoitettava vertailuanalyysin tulos oli tunnusluvuista laskettu kvartiiliväli.

Etelä-Amerikka

Tutkimushavaintojen perusteella Argentiinassa hinnoittelu on osoitettu historiallisesti markkinaehtoiseksi lopullisen verrokkijoukon tunnusluvuista lasketun mediaanin avulla, johon sisältyy $\pm 5\%$ jousto. Käytännössä verrokkien tunnusluvuista laskettua kvartiiliväliä pidetään markkinaehtoisena, kun lopulliseen verrokkijoukkoon sisältyy vähintään kaksi verrokkia.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

5.3 Tutkimustulosten yhteenveto ja päätelmät

5.3.1 Siirtohinnoittelumenetelmän valinta

Rajalan (2019) aiemman tutkimuksen mukaan liiketoiminettomarginaalimenetelmä on paras menetelmä siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen käytännössä. Tämän tutkimuksen tulokset tukevat kyseistä väitettä osittain. Liiketoiminettomarginaalimenetelmän soveltamista siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden määrittämisessä suosittiin kaikissa tutkimusaineistoon sisältyvissä oikeustapauksissa sekä tieteellisissä artikkeleissa Euroopan ja Aasian alueilla.

Liiketoiminettomarginaalimenetelmä oli tutkimusaineistoon sisältyvissä oikeustapauksissa eniten sovelletuin menetelmä, sillä sitä oli sovellettu kaikissa tutkimusaineistoon sisältyneissä viidessä korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisussa. Korkein hallinto-oikeus piti liiketoiminettomarginaalimenetelmän mukaan määritettyä hinnoittelua markkinaehtoisena kaikissa neljässä tapauksessa, joissa kyseistä menetelmää oli sovellettu alun perin yrityksen toimesta. Lisäksi Korkein hallinto-oikeus sovelsi viidennessä tapauksessa oma-aloitteisesti tarkastelun kohteena olevaan hinnoitteluun liiketoiminettomarginaalimenetelmää. Näin ollen korkeimman oikeuden tekemät linjaukset ovat yhdenmukaisia aiemman tutkimuksen tulosten kanssa siitä, että liiketoiminettomarginaalimenetelmä on toimiva ja suositeltava menetelmä hinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen. Oikeustapausten perusteella ei voida tehdä kuitenkaan sitä johtopäätöstä, että liiketoiminettomarginaalimenetelmä olisi ainoa toimiva menetelmä siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen, sillä Korkein hallinto-oikeus katsoi myös markkinahintavertailumenetelmän, jälleenmyyntihintamenetelmän ja kustannusvoittolisämenetelmän perusteella yrityksen määrittämät hinnoittelut tutkimusaineistoon sisältyneessä vuosikirjaratkaisussaan markkinaehtoisiksi.

Tieteellisten artikkeleiden perusteella liiketoiminettomarginaalimenetelmän käyttöä suosittiin Euroopan alueella ainakin Puolassa, Saksassa, Irlannissa ja Romaniassa sekä Aasian alueella Indonesiassa. Tieteellisten artikkeleiden tutkimustulosten perusteella

liiketoiminettomarginaalimenetelmän eduksi tunnistettiin ainakin Euroopan alueella se, että kaupallisista tietokannoista on saatavilla tietoja kyseisen menetelmän soveltamiseksi, kuten myös Rajalan (2019) tutkimustuloksissa todettiin. Toisaalta tieteellisten artikkeleiden perusteella havaittiin, että IFRS-kirjanpitostandardeihin siirtyminen on heikentänyt liiketoiminettomarginaalimenetelmän soveltamiseksi laadittujen verrokkihakujen luotettavuutta Portugalissa ja että verrokkihakujen laadun heikentyminen on havaittu myös Sakassa. Kyseiset havainnot verrokkihakujen luotettavuuteen liittyen korreloivat aiemman tutkimuksen tulosten kanssa siltä osin, että myös Rajalan (2019) tutkimustulosten perusteella liiketoiminettomarginaalimenetelmän soveltamiseksi ei ole olemassa täydellisiä verrokkeja ja että on olemassa myös useita eri tekijöitä, jotka heikentävät menetelmän soveltamiseksi haettavien verrokkien luotettavuutta. Tutkimusaineistoon sisältyvien tieteellisten artikkeleiden perusteella aiempi tutkimustulos liiketoiminettomarginaalimenetelmän ensisijaiseen soveltamiseen liittyen ei saanut vahvistusta Afrikan, Etelä-Amerikan tai Pohjois-Amerikan alueilta.

Rajalan (2019) tutkimustuloksissa esiin nostetut haasteet muiden OECD:n tunnistamien siirtohinnoittelumenetelmien käytäntöön soveltamiseen liittyen saivat vahvistusta tämän tutkimuksen tulosten perusteella sekä oikeustapausten että tieteellisten artikkeleiden osalta. Tutkimusaineistoon sisältyvien oikeustapausten perusteella markkinahintavertailumenetelmän soveltamiseksi tarvittavia tietoja on käytännössä harvoin saatavilla, mikä havaittiin myös tieteellisten artikkeleiden perusteella Euroopan, Etelä-Amerikan ja Afrikan alueilla. Tieteellisten artikkeleiden perusteella markkinahintavertailumenetelmän käyttöä ensisijaisena menetelmänä suosittiin kuitenkin edelleen Euroopan alueella Irlannissa ja Kroatiassa, Pohjois-Amerikan alueella Yhdysvalloissa (aineettomien oikeuksien hinnoittelussa) sekä Etelä-Amerikan alueella Perussa ja Ecuadorissa. Tieteellisten artikkeleiden perusteella myös Afrikan alueella Sambiassa ja Etelä-Amerikan alueella Argentiinassa ja Brasiliassa on käytössä ensisijaisena menetelmänä niin sanottu kuudes menetelmä, joka on käytännössä yksinkertaistettu versio markkinahintavertailumenetelmästä. Markkinahintavertailumenetelmän käytäntöön soveltamisen osalta voidaan todeta johtopäätöksenä, että vaikka kyseisen menetelmän käytäntöön soveltamisen haasteet tunnistetaan eri puolilla maailmaa, sen käyttöä suositaan edelleen useilla alueilla. Markkinahintavertailun suosio niin sanottuna ensisijaisena menetelmänä saattaa perustua

edelleen siihen, että OECD:n siirtohinnoitteluohjeet suosivat kyseisen menetelmän käyttöä ensisijaisena menetelmänä vielä vuonna 2010 julkaistuissa OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa (OECD, 2010).

Tutkimusaineistoon sisältyvien oikeustapausten perusteella jälleenmyyntihintamenetelmän käytäntöön soveltamiseen liittyvänä haasteena pidettiin eri maiden vaihtelevia kirjanpitoikäntöjä sekä sitä, ettei menetelmän soveltamiseksi löydy myyntikatetasolla välttämättä riittävän vertailukelpoisia yhtiöitä. Tieteellisten artikkeleiden perusteella havaittiin, että Euroopan alueella kaupallisista tietokannoista ei ole saatavilla tarvittavia tietoja jälleenmyyntihintamenetelmän tai kustannusvoittolisämenetelmän soveltamiseksi, mikä korreloi aiemman Rajalan (2019) tutkimustulosten kanssa. Yhdessä tutkimusaineistoon sisältyneessä oikeustapauksessa monikansallinen yritys oli soveltanut eri liiketoimiensa hinnoitteluihin markkinahintavertailumenetelmää, jälleenmyyntihintamenetelmää ja kustannusvoittolisämenetelmää ja korkein hallinto-oikeus katsoi näiden menetelmien perusteella laaditut hinnoittelut markkinaehtoisiksi. Tästä syystä oikeustapausten perusteella korkeimman hallinto-oikeuden linjauksista ei voida tehdä sitä päätelmää, ettei hinnoittelun markkinaehtoisuutta voitaisi osoittaa Suomessa myös kyseisiä menetelmiä soveltamalla. Osassa tutkimusaineistoon sisältyvissä oikeustapauksissa verotarkastajat, verotuksen oikaisulautakunta tai hallinto-oikeus olivat sitä mieltä, että voitonjakamismenetelmä tai kustannusvoittolisämenetelmä olisi hinnoitteluun parhaiten soveltuva menetelmä monikansallisen yrityksen itse soveltamien menetelmien sijaan. Näistä linjauksista huolimatta korkein hallinto-oikeus katsoi, että monikansallisen yrityksen itse soveltamat menetelmät johtivat asiassa markkinaehtoiseen lopputulokseen, eikä verotarkastajien tai muiden verotuksen muutoksenhakuelinten linjauksilla ollut asiassa merkitystä.

5.3.2 Verrokkihakujen laatiminen

Aiemmassa tutkimuksessa kuvattu prosessi sopivien verrokkien löytämiseksi toteutettiin Orbis-tietokannassa suoritettavan vähentävän verrokkihaun avulla. Tutkimusaineistoon sisältyvien tieteellisten artikkeleiden ja oikeustapausten perusteella havaittiin, että verrokkihakuja laaditaan osana hinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamista Suomessa, Euroopan alueella, Pohjois-Amerikan alueella, Etelä-Amerikan alueella ja Aasian alueella.

Tieteellisten artikkeleiden perusteella havaittiin, että Pohjois-Amerikan alueella Kanadassa ja Yhdysvalloissa sekä Afrikan alueella Etelä-Afrikan maata lukuun ottamatta verrokkihakua ei laadita lainkaan. Tutkimustulosten perusteella kuitenkin Suomessa ja suurella osalla maailmaa laaditaan verrokkihakua sopivien verrokkien löytämiseksi hinnoittelun markkinaehtoisuuden määrittämiseksi, mikä korreloi aikaisemman Rajalan (2019) tutkimustulosten kanssa.

Tutkimusaineistoon sisältyvissä oikeustapauksissa verrokkihaut oli toteutettu Amadeus-tietokannassa sekä monikansallisten yritysten että veroviranomaisen toimesta, eikä tapauksissa otettu kantaa siihen, oliko valittu tietokanta verrokkihakujen laatimiseen parhaiten sopiva tietokanta. Tutkimusaineistoon sisältyvien tieteellisten artikkeleiden perusteella verrokkihakua oli toteutettu useassa eri tietokannassa. Tieteellisten artikkeleiden perusteella verrokkihauissa käytettyjä tietokantoja olivat Euroopan alueella Orbis, Amadeus, Compustat, QTPA ja RoyaltyStat, Aasian alueella Platts, Spark, Amadeus, Ruslana, Thomson Reuters ja Bloomberg. Tutkimustulosten perusteella nimenomaan Orbis-tietokanta oli käytössä Irlannissa ja Puolassa. Näin ollen tutkimustulokset eivät Puolaa ja Irlantia lukuun ottamatta korreloi aiemman Rajalan (2019) tutkimustulosten kanssa siitä, että Orbis olisi paras tietokanta verrokkihakujen laatimiseen.

Rajalan (2019) tutkimustulosten perusteella selville saatu verrokkihakuprosessi sisälsi siirtohinnoittelumenetelmän valinnan jälkeen testattavan osapuolen valinnan sekä sen toiminnan, taloudellisten tunnuslukujen ja maantieteellisen sijainnin analysoinnin, jonka jälkeen sopivia verrokkeja etsittiin tietokannasta kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten hakukriteereiden avulla sekä niiden jälkeen jäljelle jääneiden verrokkiehdokkaiden manuaalisen tarkastelun avulla. Tutkimushavaintojen perusteella verrokkihakua laaditaan kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten hakukriteereiden sekä manuaalisen tarkastelun avulla ainakin Suomessa ja Euroopan alueella. Tutkimusaineistoon sisältyvissä oikeustapauksissa verrokkihakujen laadinnassa käytetyt menettelyt vastasivat pääosin aiemman tutkimuksen tuloksia. Keskeinen aikaisemman tutkimuksen tuloksista poikkeava oikeustapauksissa käytetty hakukriteeri oli se, että haettavilla verrokkeilla sai olla enintään yksi tappiollinen vuosi kolmen vuoden tarkastusjaksolla. Tieteellisten artikkeleiden osalta aiemman tutkimuksen perusteella selville saatu verrokkihakuprosessi sai vahvistusta Euroopan alueelta. Tutkimusaineisto ei sisältänyt tarkempaa tietoa Pohjois-Amerikan, Etelä-

Amerikan ja Aasian verrokkihauissa alueella sovellettavista hakukriteereistä. Tieteelliset artikkelit sisälsivät joitain keskeisiä Rajalan (2019) tutkimustuloksista poikkeavia hakukriteerejä tai hakumenettelyitä, kuten verrokkiehdokkaan haastattelu vertailukelpoisuuden varmistamiseksi, verrokin tietty oikeudellinen muoto sekä verrokin nimen tai toiminnan kuvauksen sisältämät avainsanat. Tutkimusaineistoon sisältyvät tieteelliset artikkelit eivät sisältäneet tarkempia tietoja Pohjois-Amerikassa, Etelä-Amerikassa tai Aasiassa verrokkihauissa sovellettavista hakukriteereistä lukuun ottamatta sitä havaintoa, että Meksikossa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei verrokeiksi valittaisi tappiollisia yrityksiä. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että ainakin verrokkien toiminnan tappiollisuuden tarkastelu oli keskeinen aiemman Rajalan (2019) tutkimuksista poikkeava hakukriteeri verrokkien vertailukelpoisuuden varmistamiseksi.

Rajalan (2019) tutkimustuloksissa tunnistettu niin sanottu tietokantojen historiallisuuteen liittyvä ajoitusero-ongelma, sai tutkimushavaintojen perusteella vahvistusta Euroopan alueelta Romaniasta, Italiasta ja Espanjasta ja Pohjois-Amerikan alueelta Guatemalasta. Tutkimustulosten perusteella ajoitusero-ongelma oli ratkaistu Euroopan alueella Virossa, Saksassa, Kroatiassa ja Tšekissä siten, että yritysten tulee toimittaa dokumentointi hinnoittelunsa markkinaehtoisuudesta vasta tilinpäätöksen jättämiseksi asetetun määräpäivän jälkeen, jolloin edellisen tilikauden tiedot ovat ehtineet jo tietokantoihin, jolloin hinnoittelussa voidaan käyttää myös edellisen tilikauden tuoreita vertailutietoja osana kolmen vuoden tarkastelujaksoa. Näin ollen tietokantoihin liittyvä ajoitusero-ongelma ei koske koko Euroopan aluetta. Tutkimusaineiston perusteella ei tehty havaintoja muilta alueilta tietokantojen ajoitusero-ongelmaan liittyen.

5.3.3 Markkinaehtoisuuden osoittaminen lopullisen verrokkijoukon avulla

Rajalan (2019) tutkimustulosten perusteella ihanteellinen lopullinen verrokkijoukko sisältää 10–15 verrokkia. Tämän tutkimuksen havaintojen perusteella lopullinen verrokkijoukko sisälsi 10–15 verrokkia ainakin Suomessa ja Euroopan alueella. Tutkimusaineiston perusteella lopullisen verrokkijoukon sisältämien verrokkien ihanteellinen määrä vaihteli Suomessa 1–14 välillä, Euroopan alueella 7–14 välillä, Pohjois-Amerikassa lopullinen verrokkijoukko sisälsi 6 verrokkia ja Etelä-Amerikassa lopulliseen verrokkijoukkoon tuli sisältyä vähintään 2 verrokkia. Keskeinen Rajan (2019)

tutkimustuloksista poikkeava havainto on, että oikeustapausten perusteella jopa yksi verrokki voi riittää hinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen Suomessa. Myös tutkimusartikkeleiden perusteella selville saatujen lopullisten verrokkijoukkojen koot saattoivat olla huomattavasti pienempiä kuin Rajalan (2019) tutkimustulosten mukainen ihanteellinen lopullinen verrokkijoukko.

Rajalan (2019) tutkimustulosten perusteella hinnoittelu on osoitettu markkinaehtoiseksi, kun testattava tunnusluku sijoittuu verrokkijoukon tunnusluvuista lasketulle kvartiilivälille. Rajalan (2019) tutkimustulosten perusteella kvartiiliväliltä voidaan laskea vielä tarkempi mediaani, mutta testattavan tunnusluvun sijoittuminen kvartiilivälille pitäisi olla riittävä osoittamaan hinnoittelun markkinaehtoisuus. Tutkimustulosten perusteella hinnoittelua pidettiin markkinaehtoisena verrokkijoukon tunnusluvuista lasketulla kvartiilivälillä Suomen, Euroopan, Pohjois-Amerikan ja Etelä-Amerikan alueilla. Oikeustapausten perusteella hinnoittelu voitiin osoittaa markkinaehtoiseksi lopullisen verrokkijoukon tunnusluvuista lasketun kvartiilivälin ja siitä lasketun mediaanin perusteella. Tieteellisten artikkeleiden perusteella hinnoittelu voitiin osoittaa markkinaehtoiseksi testattavan osapuolen tunnusluvun sijoituessa lopullisen verrokkijoukon tunnusluvuista lasketulle kvartiilivälille Pohjois-Amerikan ja Etelä-Amerikan alueella, mutta Euroopan alueella hinnoittelulta edellytettiin vielä tarkempaa kvartiilivälin mediaania. Tutkimusaineistoon ei sisällynyt havaintoja Aasian ja Afrikan osalta hinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamisesta lopullisen verrokkijoukon avulla.

5.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa hyödynnetään yleensä validiteetin ja reliabiliteetin käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 160). Validiteetilla ymmärretään sitä, missä määrin tietty väite, tulkinta tai tulos ilmaisevat kohdetta, johon niiden on tarkoitus viitata. Validiteetin käsitteen voidaan nähdä sisältävän sisäisen ja ulkoisen validiteetin. Sisäisellä validiteetilla tarkoitetaan tulkinnan sisäistä loogisuutta ja ristiriidattomuutta. Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan sitä, yleistyykö tulkinta muihinkin kuin tutkittuihin tapauksiin. Validiteettitarkastelun avulla voidaan pyrkiä ehkäisemään mahdollisia tutkimuksen virhepäätelmiä, joissa uskotaan, että jokin tulos olisi tosi, vaikkei se sitä olisi. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen ristiriidattomuutta ja toistettavuutta, kun

tutkimustulokset sijoitetaan tiettyyn luokkaan eri havainnoitsijoiden toimesta eri aikoina. (Koskinen ym., 2005, 254–255.) Laadullisessa tutkimuksessa validiteetin ja reliabiliteetin käsitteillä on keskeinen merkitys vain muutamassa kontekstissa ja niiden osoittamistavat voidaan ryhmittää kahden keskeisen otsikon alle, jotka ovat niin sanottu perustaso ja tutkijan oma filosofia. Vaatimus havaintojen toistettavuudesta on keskeinen edellä esitettyjen otsikkojen alle sijoituvia toimi, joka käsittää laadullisessa tutkimuksessa keskeisenä sen, että tutkijan tulee antaa lukijalle riittävästi tietoa siitä, miten havainnot on tuotettu ja miten ne on muokattu tulkinnaksi. (Koskinen ym., 2005, 258.)

Tämän tutkimuksen sisäinen validiteettia on pyritty varmistamaan mahdollisimman selkeällä ja johdonmukaisella tutkimushavaintojen kuvauksella ja niiden avoimella vertaamisella Rajalan (2019) aiempiin tutkimustuloksiin. Tämän tutkimuksen ulkoiseen validiteettiin liittyy keskeisesti se, ettei tämän tutkimuksen tulosten perusteella voida tehdä liian tiukkoja johtopäätöksiä tutkimuskysymyksiin vastattaessa, vaan tutkimuksen keskiössä on siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden määrittämistä koskevan kirjallisuuden syntetisointi ja kokonaiskuvan muodostaminen Rajalan (2019) tutkimustulosten yleistettävyydestä sekä Suomessa että maailmanlaajuisesti. Tämän tutkimuksen reliabiliteettia arvioitaessa keskeisessä asemassa on kirjallisuuskatsaukseen valitun aineiston hakuprosessin tarkka kuvaus. Tämän tutkimuksen luotettavuuden parantamiseksi tutkimusaineiston valinnassa käytetyt kriteerit on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti ja johdonmukaisesti. Tutkimusaineiston valinnassa käytettyjen hakukriteerien avulla pyrittiin varmistamaan se, että julkisiin lähteisiin pohjautuva tutkimusaineisto on mahdollisimman laadukasta ja kaikkien saatavilla. Julkisen tutkimusaineiston ja tarkasti kuvattujen hakukriteerien avulla tutkimus on myös toistettavissa, mikä on keskeinen seikka tutkimuksen reliabiliteetin kannalta. Tutkimusaineiston valinnassa käytettiin olennaisena osana myös aineistojen manuaalista tarkastelua, mikä voidaan yhdistää tutkimuksessa käytettyyn tutkimusotteeseen, jonka mukaan tutkimusaineistoksi kerätään pieni tapausmäärä, joka valitaan niiden tarkoituksenmukaisuuden perusteella (Koskinen ym., 2005, 34). Aineiston manuaalisen tarkastelun avulla haluttiin varmistaa se, että valittu aineisto sisältää vähintään yhden tutkimuskysymyksen kannalta olennaista tietoa. Aineiston haussa huomioitiin se, ettei jokaisen oikeustapauksen tai tieteellisen artikkelin ollut tarkoitus vastata kaikkiin tutkimuskysymyksiin, vaan aineistoon valittiin myös sellainen aineisto, joka saattoi vastata

vain yhteen tutkimuskysymykseen. Tutkimusaineiston haussa huomioitiin myös tutkimuksessa Suomea lukuun ottamatta käytetty maanosakohtainen tarkasteluperspektiivi, minkä vuoksi aineistoa haluttiin kerätä mahdollisimman laajasti eripuolilta maailmaa. Aineiston hakua ei tarvinnut rajata maanosakohtaisesti, koska tutkimusaineistoa löytyi sopivasti eri puolilta maailmaa luvussa 4.2 esitettyjen hakukriteerien perusteella. Aineiston haussa tärkeä kriteeri oli myös mahdollisimman ajantasainen tieto, mikä merkitsi oikeustapausten ja tieteellisten artikkeleiden osalta eri aikaväliä aineistojen erilaisen luonteen vuoksi. Tutkimusaineiston koko muodostui tutkimuksen edetessä tietokantahakujen perusteella löydettyjen hakutulosten ja niiden manuaalisen tarkastelun perusteella sopivaksi tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta.

Tämän tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa tulee huomioida myös aiemman tutkimuksen Rajalan (2019) tuloksien luotettavuuteen keskeisesti vaikuttaneet seikat. Rajalan (2019) tutkimuksessa tutkimushaastattelut toteutettiin saman siirtohinnoittelupalveluita tarjoavan yrityksen siirtohinnoitteluasiantuntijoille ja kyseisen tutkimuksen tulosten luotettavuuden parantamiseksi haastatteluita olisi voitu tehdä esimerkiksi eri veropalveluita tarjoavien yritysten asiantuntijoille, mutta se ei ollut tutkielman laajuus huomioiden tarpeellista. Rajalan (2019) tutkimustulosten yleistettävyyden kannalta tiedetään, että on olemassa lukuisia erilaisia tapoja toteuttaa siirtohinnoittelu ja osoittaa sen markkinaehtoisuus, minkä vuoksi tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ollut verrata Rajalan (2019) aiemmin selville saamaa menetelmää esimerkiksi muiden veropalveluja tarjoavien yritysten parhaana pitämiin menetelmiin, koska kaikkien veropalveluyritysten yhteinen tavoite lienee kuitenkin se, että hinnoittelu olisi sekä Suomen että muiden maiden veroviranomaisten mielestä markkinaehtoperiaatteen mukainen ja että välttyttäisiin riidoilta yritysten ja veroviranomaisten välillä. Rajalan (2019) tutkimustuloksiin liittyvä merkittävä havainto on se, että kyseisen menetelmän avulla hinnoittelun markkinaehtoisuus tulisi voida osoittaa varmuudella vaihdannan kohteesta riippumatta, minkä vuoksi tutkimustulos oli osaltaan merkittävä ja sen toimivuutta oli mielenkiintoista tarkastella tässä tutkimuksessa muun aiheeseen liittyvän kirjallisuuden valossa.

5.5 Tutkimusetiikka

Tutkimusetiikka pitää sisällään ainakin tutkimuksen laadun ja hyvän tieteellisen käytännön noudattamisen. Edellisessä luvussa 6.2 keskityttiin tutkimusaineiston laadun merkitykseen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa, mutta tutkimuseettisestä näkökulmasta tarkasteltuna tutkimuksen laatu pitää sisällään koko tutkimusprosessin aina tutkimussuunnitelman laadinnasta sopivan tutkimusasetelman valintaan sekä lopullisen tutkimusraportin selkeyteen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 150.) Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeiden mukaan hyvillä tieteellisillä käytännöillä tarkoitetaan eettisesti vastuullisten ja oikeiden toimintatapojen noudattamista sekä edistämistä tutkimustoiminnassa sekä tieteeseen ja kohdistuvien loukkausten ja epärehellisyyden tunnistamista ja torjumista kaikilla tieteenaloilla. Hyvien tieteellisen käytäntöjen noudattamisella tarkoitetaan tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattamista, joihin kuuluvat muun muassa tutkijan rehellisyys, tarkkuus ja yleinen huolellisuus tutkimustyössä. Hyviin tieteellisiin käytäntöihin kuuluvat myös eettisesti kestävien tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien noudattaminen sekä muiden tutkijoiden töiden ja saavutusten huomioiminen asiaan kuuluvalla tavalla. Hyviin tieteellisiin käytäntöihin kuuluu myös se, että tutkimuksen tulee olla suunniteltu, toteutettu ja raportoitu tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla. (TENK, 2012.)

Tämän tutkimuksen eettisyydestä on huolehdittu koko tutkimusprosessin ajan muun muassa siten, että tutkimuksen jokainen vaihe on kuvattu tutkimusraportissa huolellisesti ja johdonmukaisesti. Lisäksi tutkimuksen suunnitteluvaiheessa on pyritty huomioimaan mahdollisimman hyvin aiemman Rajalan (2019) tutkimuksen tälle tutkimukselle asettamat reunaehdot liittyen tutkimusasetelman ja tutkimuskysymysten valintaan aiemman tutkimuksen tulosten perusteella. Hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattamisen kannalta tämän tutkimuksen keskiössä ovat olleet tutkimuksen huolellinen toteutus eettisesti kestäviä tutkimus- ja arviointimenetelmiä noudattaen.

5.6 Jatkotutkimusaiheet

Tässä tutkimuksessa tutkimusotteena käytetyn sosiaalisen konstruktivismin avulla muodostetut tulkinnat auttavat lukijaa muodostamaan kokonaiskäsitteen

siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamisesta maailmanlaajuisesti, sillä tutkimuksen tarkoitus on lisätä ymmärrystä siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen käytetyistä menettelyistä Suomessa ja ympäri maailmaa. Tässä tutkimuksessa aihetta on tarkasteltu Suomen lisäksi yleisesti maanosakohtaisella tasolla, koska tutkimuksen tarkoitus on ollut kokonaiskuvan muodostaminen aiemman tutkimuksen perusteella selville saadun menetelmän toimivuudesta maailmanlaajuisesti. Tästä syystä keskeinen jatkotutkimusaihe olisi siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamisen tarkempi tutkiminen maanosa- tai jopa maakohtaisesti tietyillä alueilla. Tällöin myös tutkimuksen kohteena tarkasteltava aikaväli voisi olla pidempi, jolloin tutkimuksessa voitaisiin keskittyä myös siirtohinnoittelukäytäntöjen ajalliseen kehitykseen tutkittavalla alueella. Maailmanlaajuisen yhdenmukaisten siirtohinnoittelukäytäntöjen edistämiseksi siirtohinnoittelua koskevaa tutkimusta tulisi tehdä niiden haasteiden ratkaisemiseksi, joita kehitysmailla on tänä päivänä siirtohinnoittelun suhteen.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Abdallah, W. (1989). *International Transfer Pricing Policies: Decision-Making Guidelines for Multinational Companies*. New York: Quorum.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0 (4. uud. p.)*. Tampere: Vastapaino.
- Baldenius, T., Meumad, N. & Reichelstein, S. (2004). Integrating Managerial and Tax Objectives in Transfer Pricing. *The Accounting Review*, 79(3), 591–615.
- Bierman, H. (1959). Pricing intracompany Transfers. *The Accounting Review*, 34(3), 429–432.
- Borowski, S. C. (1996). An analysis (meta- and otherwise) of multinational transfer pricing research. *The International Journal of Accounting*, 31(1), 39–53.
- Buus, T. & Brada, J. (2008). On the necessity of Using Average Cost as a Base for Transfer Price. *European Financial and Accounting journal*, 3(3), 79–94.
- Cook, P. (1955). Decentralization and the transfer price problem. *Journal of business*, 28(2), 87–94.
- Cooper, H. (1989). *Integrating research: A Guide for literature reviews (2. ed.)*. Newbury Park California: Sage.
- Cooper, R. (2000). Boardroom alert: Transfer pricing is the tax issue for multinational companies. *Directorship*, 26(2), 13–15.
- Creswell, J. & Creswell, J. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative & mixed methods approaches (5th edition.)*. Los Angeles: Sage.
- Cristea, A. & Nguyen, D. (2016). Transfer pricing by multinational firms: New evidence from foreign firm ownerships. *American economic journal: Economic Policy*, 8(3), 170–202.
- Dahl, O. (1971). *Historian tutkimuksen metodiopin peruspiirteitä*. Helsinki: Weilin+Göös.
- Dean, J. (1955). Decentralization and Intra-company pricing. *Harvard Business review*, 33(4), 65–74
- Doğan, Z., Deran, A. & Köksal, A. (2013). Factors influencing the Selection of Methods and Determination of Transfer Pricing in Multinational Companies: A Case Study of United Kingdom. *International Journal of economics and financial issues*, 3(3), 734–742.
- Easterby-Smith, M., Thorpe, R. & Lowe, A. (2002). *Management Research: An Introduction (2 ed.)*. London: Sage.

- Efron, S. & Ravid, R. (2019). *Writing the literature review: A practical guide*. The Guilford Press.
- Elliot, J. & Emmanuel, C. (2000). International Transfer Pricing: Searching for Patterns. *European Management Journal*, 18(2), 216–222.
- Ernst & Young. (2004). Transfer Pricing 2003 Global Survey: Practices, perceptions, and Trends in 22 Countries Plus Tax Authority Approaches in 44 Countries. *The International Tax Journal*, 30(3), 1–86.
- Evans, D. (2008). Overview of Methods. Teoksessa: *Reviewing Research Evidence for Nursing Practice: Systematic Reviews*, 137–148. Toim. Christine Webb & Brenda Ross. Oxford: Blackwell Publishing.
- Feinschreiber, R. & Kent, M. (2012). *Transfer pricing Handbook: Guidance on OECD Regulations*. Hoboken, N.J: Wiley.
- Helminen, M. (2018). *EU-Vero-oikeus*. Helsinki: Alma Talent.
- Helminen, M. (2020.) *Kansainvälinen verotus*. Helsinki: Alma Talent.
- Herzig, N. (2012). Comment on Hiemann and Reichelstein: “Transfer Pricing in Multinational Corporations: An Integrated Management- and Tax Perspective”. Teoksessa: *Fundamentals of international Transfer Pricing in Law and Economics*, 19–23. Toim: Wolfgang Schön & Kai A. Konard. Springer Berlin Heidelberg.
- Hirsijärvi, S., Remes, P., & Sarjavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita (15. uud. p.)*. Helsinki: Tammi.
- Hirshleifer, J. (1956). On the economics of transfer pricing. *The Journal of Business*, 29(3), 172–184.
- Jaakkola, R., Laaksonen, S., Nikula, T., Palmu, M., Paronen, V., Sandelin, E. & Vasenius, S. (2012). *Siirtohinnoittelu käytännössä*. Helsinki: Alma Talent.
- Karjalainen, J. & Raunio, M. (2018). *Siirtohinnoittelu*. Helsinki: Alma Talent.
- Kasanen, E., Lukka, K. & Siitonen, A. (1993). The constructive approach in management account research. *Journal of Management Accounting Research*, 5, 243.
- Kim, S., Swinnerton, E. & Ulferts, G. (1997). 1994 final transfer pricing regulations of the United States. *Multinational Business Review*, 5(1), 17–25.
- Knuutinen, R. (2020). *Verosuunnittelun oikeudelliset ja yhteiskunnalliset rajat*. Helsinki: Alma Talent.
- Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. (2005). *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä*. Tampere: Vastapaino.

- Kukkonen, M. & Walden, R. (2010). *Konsernin verosuunnittelu*. Helsinki: WSOY pro.
- Malmgren, M & Myrsky, M. (2017). *Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus*. Helsinki: Alma Talent.
- Matei, G. & Lavinia, A. (2017). Transfer prices – A Debate Amongst Multinational Companies and Tax Authorities. *Finance: Challenges of the Future*, 17(19), 71–77.
- Metsämuuronen, J. (2006). *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Helsinki: International Methelp.
- Metsämuuronen, J. (2009). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Jyväskylä: International Methelp.
- Miles, M. & Huberman, A. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook (2.ed.)*. Thousand Oaks: Sage.
- Neilimo, K. & Näsi, J. (1980). *Nomoteettinen tutkimusote ja suomalainen yrityksen taloustiede: Tutkimus positivismiin soveltamisesta*. Tampereen yliopisto.
- Niiniluoto, I. (1980). *Johdatus tieteenfilosofiaan: Käsitteen- ja teorianmuodostus*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Pappas, J., Brigham, E. & Hirsche, M. (1983). *Managerial economics (4.ed.)*. Chicago: Dryden Press.
- Pass, C. (1994). Transfer Pricing in Multinational Companies. *Management Accounting: Magazine for Chartered Management Accountants*, 72(8), 44.
- Plesner Rossing, C., Cools, M. & Rohde, C. (2017). International transfer pricing in multinational enterprises. *Journal of Accounting Education*, 39, 55–67.
- Torraco, R. (2005). Writing Integrative Literature Reviews: Guidelines and Examples. *Human Resource Development Review*, 4(3), 356–367.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.)*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turner, G. (2013). *Transfer Pricing International Business: A Management Tool for Adding Value*. Business Expert Press.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta, (TENK). (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Helsinki: TENK, 2013.
- Rajala, H. (2019). *Siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseen käytettävissä olevat menetelmät*. Jyväskylän yliopisto. Kandidaatin tutkielma.
- Raunio, M., Romppainen, L., Ukkola, O. & Kotiranta, K. (2018). *Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä (4. uud. p.)*. Helsinki: ST-Akatemia.

- Salmi, T. & Järvenpää, M. (2000). Laskentatoimen case-tutkimus ja nomoteettinen tutkimusajattelu sulassa sovussa. *Liiketaloudellinen aikakausikirja LTA*, 2, 263–275.
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus?* Vaasan yliopisto.
- Salonen, T. (2007). *Tieteen filosofia (4. uud. p.)*. Lapin yliopisto.
- Stone, W. E. (1956). Intracompany Pricing. *The Accounting review*, 31(4), 625–627.
- Watson, D. & Baumler, J. (1975). Transfer Pricing: A Behavioral Context. *The Accounting review*, 50(3), 466–474.
- Wittendroff, J. (2010). *Transfer pricing and the arm's length principle in the international Tax Law*. Kluwer Law International.

Virallislähteet

- Hallituksen esitys - HE/1072006.
- Korkein hallinto-oikeus. KHO 2016:71.
- OECD. (2017). Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations. Viitattu 5.10.2020. <https://dx.doi.org/10.1787/tpg-2017-en>
- OECD. (2010). Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations. Viitattu 11.3.2021. <https://dx-doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1787/tpg-2010-en>
- Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja. (17/2014). Viitattu 15.10.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79688/J1714_Team%20Finland%20Siirtohinnoitteluopas_net.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja. (11/2016). Viitattu 17.10.2020. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161784/Raportti-%2011%20-%20FI%20-%20nettiin.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Valtioneuvoston kanslian raporttisarja. (1/2015). Viitattu 3.11.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79893/R0115_Mit%c3%a4%20arvoverkoston.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Valtiovarainministeriö. (26/2017). BEPS-toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arviointiraportti. Valtiovarainministeriön julkaisu. Viitattu 20.11.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80072/26_2017_BEPS_arviointiraportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Verohallinto. (2018). Siirtohinnoittelun dokumentointi. Diaarinumero A68/200/2018. Viitattu 11.10.2020. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47978/siirtohinnoittelun-dokumentointi2/>

Sähköiset lähteet

Ernst & Young. (2019). 2019 Transfer Pricing and International Tax Survey: How profound change, transparency and controversy are reshaping a critical business function. Viitattu 16.10.2020. https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/tax/tax-pdfs/ey-how-profound-change-transparency-and-controversy-are-reshaping-a-critical-business-function.pdf

Kielitoimiston ohjepankki. (2021). IVY-MAAT eli itsenäisten valtioiden yhteisö. Viitattu 25.1.2021. <http://kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/159>.

Korkein hallinto-oikeus, (2020). Vuosikirjapäätökset. Viitattu 11.12.2020. <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/vuosikirjapaatokset.html>

KPMG. (2020). Siirtohinnoittelu. Viitattu 15.10.2020. <https://home.kpmg/fi/fi/home/palvelut/vero-ja-lakipalvelut/siirtohinnoittelu.html>

Kirjallisuuskatsauksessa mukana olleet oikeustapaukset

KHO 2020:35

KHO 2020:34

KHO 2018:173

KHO 2017:146

KHO 2013:36

Kirjallisuuskatsauksessa mukana olleet artikkelit

Abdallah, W. (2016). The Conversion from US-GAAP to IFRS and Transfer Pricing: Irreconcilable Differences. *Journal of Applied Business Research*. 33(1), 17–26.

Barrancos, A. (2020). South America: Taking on the post-BEPS challenge. *International Tax Review*.

- Beebeejaun, A. (2019). The fight against international transfer pricing abuses: A recommendation for Mauritius. *International Journal of law and management*, 61(1), 205–231.
- Brugger, F. & Engebretsen, R. (2020). Defenders of the status quo: Making sense of the international discourse on transfer pricing methodologies. *Review of international political economy: Ahead of print*, 1–29.
- Deloitte C. A., Paz, F., Gonzalez, M. R. C., Morales, M., Revel-Chion, R., Somohano, S. & Aguilera, Y. A. (2020). Mexico and Central America: Balancing new transfer pricing provisions and economic crisis. *Internal Tax Review*.
- Gouthière, B. (2019). France-Transfer Pricing Documentation Brought in line with BEPS Action 13. *International Tax Journal*, 45(2), 5–6.
- Haiyan, X. (2020). Transfer pricing in BEPS project and China's response. *Frontiers of law in China*, 15(2), 142–143.
- Hervé, Y. & Homont, P. (2018). Germany: TNMM in a post-BEPS world-new transfer pricing solution requirements. *International Tax Review*.
- Ho, D. (2019). Changing tax landscape on transfer pricing in Hong Kong: Compliance and risk. *International Tax Journal*, 45(3), 65–76.
- Ignat, I. & Feleaga, L. (2019). Research regarding the issues of the arm's length principle mentioned by I.A.S. 24. *Ekonomska istrazivanja*, 32(1), 3040–3057.
- Martins, A. (2017). Accounting information and its impact in transfer pricing tax compliance: A Portuguese view. *EuroMed Journal of Business*, 12(2), 207–220.
- Oguttu, A. (2020). Challenges of Applying the comparability Analysis in Curtailing Transfer Pricing: Evaluating the Suitability of Some Alternative Approaches in Africa. *Intertax*, 48(1), 74–102.
- Percevic, H. & Hladika, M. (2017). Application of transfer pricing methods in related companies in Croatia. *Ekonomska Istrazivanja*, 30(1), 611–628.
- Pichhadze, A. (2017). The role of contract interpretation in transfer pricing law: Lessons from Canada. *Canadian Tax Journal*, 65(4), 849.
- Plesner Rossing, C., Cools, M. & Rohde, C. (2017). International transfer pricing in multinational enterprises. *Journal of accounting education*, 39, 55–67.
- Siregar, G., Indonesia SF Consulting/Crowe & Sujono, S. (2020). Transfer pricing audits in Indonesia likely to get more aggressive. *International Tax Review*.

- Sulik-Gorecka, A. (2018). Dilemmas of transfer pricing comparability analysis in manufacturing entities. Polish-Czech Case study. *Management systems in production engineering*, 26(2), 76–82.
- Syromyatnikov, D., Dolgova, M. & Demin, S. (2020). Transfer pricing in emerging markets. *Montenegrin Journal of Economics*, 16(2), 203–218.
- White, J. (2020). Case Study: Determining the benefits of profit splits. *International Tax Review*.
- Wiora, J. (2017). Amazon and its lessons for transfer pricing professionals. *International Tax Review*.

LIITTEET

Liite 1. Taulukko tutkimusaineistoon sisällyvistä oikeustapauksista

Oikeustapausten tunnistetiedot: Ratkaisun numero, antopäivä ja diaarinumero	Mistä asiassa oli kyse?	Miten asia on ratkaistu?
KHO 2020:35, 2.4.2020, 2703/2/18	A-konsernissa oli toteutettu sisäisen rahoitusfunktion uudelleenjärjestely, jossa konsernin emoyhtiö A Oyj oli perustanut Belgiaan A Finance NV:n, jolle A Oyj oli siirtänyt apporttiomaisuutena noin 223 500 000 euron määriset konsernin sisäiset lainasaamiset, jonka vastikkeena A Oyj oli saanut A Finance NV:n osakkeita. Asiassa oli kyse konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoisuudesta.	KHO:n mukaan Konserniverokeskus oli verotuksen oikaisuja verovelvollisen vahingoksi toimittaessaan luonnehtinut virheellisesti yhtiöiden väliset oikeustoimet uudelleen ilman asianmukaisia perusteita, koska asiassa ei väitetty, että konsernin rahoitustoimintojen uudelleen järjestämiseen olisi ryhdytty VML 31 §:n nojalla veron välttämistarkoituksessa. KHO piti A-konsernin siirtohinnoitteludokument aation mukaista hinnoittelua markkinaehtoisena.

<p>KHO 2020:34, 2.4.2020, 946/2/18</p>	<p>A Oy oli toiminut kansainvälisen konsernin markkinointi- ja myyntiyhtiönä Suomessa. Asiassa oli ratkaistavana konsernin siirtohintadokumentaation mukaisten valintojen soveltuvuus siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden osoittamiseksi.</p>	<p>KHO:n mukaan kustannusvoittolisä- tai liiketoiminettomarginaali menetelmän avulla tappiollisen konserniyhtiön siirtohintojen markkinaehtoisuutta arvioitaessa testattaviksi osapuoliksi tuli valita konserniin kuuluvat sopimusvalmistajat. KHO piti konsernin siirtohintadokumentaation mukaista hinnoittelua markkinaehtoisena.</p>
<p>KHO 2018:173, 18.12.2018, 1710/2/17</p>	<p>A-konsernin harjoittamien rakennusalan tuotteiden valmistuksen ja myynnin markkinaehtoinen hinnoittelu.</p>	<p>KHO:n mukaan markkinaehtoisten voiton määrä oli voitu määrittää konsernin valmistusyhtiöltä perimien lisenssimaksujen osalta soveltamalla markkinahintavertailumen etelmää ja konsernin valmiiden tuotteiden myynnin osalta soveltamalla jälleenmyyntihintamenetelmää, kuten konsernin siirtohintadokumentaatioissa oli esitetty.</p>

<p>KHO 2017:146, 13.9.2017, 243/2/16</p>	<p>A Oyj:n tytäryhtiölleen tuottamien toimitusketjuja koskevien palveluiden, markkinointi- ja tuotemerkkien hallinnointipalveluja ja henkilöstö- ja atk-palveluja. markkinaehtoinen hinnoittelu. A Oyj oli toiminut A-Konsernin emoyhtiönä ja sopinut konserniyhtiöidensä kanssa kustannustenjakosopimuksia, joiden mukaan se oli tarjonnut tiettyjä palveluita ja suorittanut tiettyjä toimia konserniyhtiöidensä puolesta ja niiden hyväksi. A Oyj oli veloittanut konserniyhtiöiltä palveluiden tuottamisesta aiheutuneet kustannukset eikä veloitettuihin määriin ollut lisätty voittolisiä markkinaehtoperiaatteen mukaisesti.</p>	<p>KHO:n mukaan A Oyj:n olisi tullut veloittaa konserniyhtiöltään palveluiden tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia vastaavan määrän lisäksi voittolisiä, jotta sen perimät palvelumaksut olisivat olleet markkinaehtoiset. Markkinaehtoista voittolisiä ei kuitenkaan tullut määrittää ulkopuolisten vertailuyritysten voiton tason perusteella, vaan huomioiden se hyöty, jota A Oyj:n tarjoamat hallintopalvelut olivat voineet tuottaa konserniyhtiölle.</p>
<p>KHO 2013:36, 4.3.2013, 2690/2/11</p>	<p>A Oyj:n Virossa asuvalta tytäryhtiöltään B AS:ltä ostamien valmistuspalveluiden hinnoittelun markkinaehtoisuus.</p>	<p>KHO:n mukaan markkinaehtoinen siirtohintaa voitiin määrittää liiketoimintomarginaali menetelmän avulla. Vertailukelpoisuutta arvioitaessa tuli kiinnittää huomiota B AS:n sijaintiin matalan kustannusten</p>

		maissa sekä neuvotteluvoimaan, joka A Oyj:llä B AS:llä olisi voitu arvioida olevan, mikäli ne olisivat olleet riippumattomia yrityksiä.
--	--	---

Liite 2 Taulukko tutkimusaineistoon sisältyvistä tieteellisistä artikkeleista

Haku 1 (Ebsco):			
Tekijä(t) ja julkaisuvuosi	Maa/ Alue	Artikkelin kuvaus	Tutkimuskysymysten kannalta keskeiset havainnot
Siregar & Sujuno, 2020	Indonesia	Siirtohinnoittelua koskevat verotarkastukset Indonesiassa.	Maakohtaisia siirtohinnoittelua koskevia verotarkastusmenettelyitä.
Deloitte Central America ym., 2020	Meksiko ja Keski-Amerikka	Maakohtainen raportointi ajankohtaisista siirtohinnoitteluasioista Keski-Amerikan maissa ja Meksikossa.	Maakohtaisia siirtohinnoittelukäytäntöjä Meksikosta, Guatemalasta ja El Salvadorista.
Barrancos ym., 2020	Etelä-Amerikka	Maakohtainen raportointi ajankohtaisista siirtohinnoitteluasioista Etelä-Amerikassa.	Maakohtaisia siirtohinnoittelukäytäntöjä Ecuadorista, Perusta ja Argentiinasta.
Gouthière, 2019	Ranska	BEPS-projektin vaikutukset Ranskan siirtohinnoittelusäätelyyn.	Siirtohinnoittelua koskevat dokumentaatiovaatimukset Ranskassa.

Ho, 2019	Hong Kong	BEPS-projektin vaikutukset Hong Kongin siirtohinnoittelusäätelyyn .	BEPS-projektin seurauksena OECD:n dokumentaatiovaatimukset voimaan Hong Kongissa 1.1.2018 alkaen.
Ignat & Feleaga, 2019	Romania	Romanian siirtohinnoittelua koskevan säätelyn mukaan toteutettu case - tutkimus.	Vaiheet, joita yritysten tulisi noudattaa perustellakseen hinnoittelunsa markkinaehtoisuuden.
Sulik-Gorecka, 2018	Puola ja Tšekki	Puolan ja Tšekin siirtohinnoittelua koskevan säätelyn vertailu. Case-tutkimus.	Maakohtaisia siirtohinnoittelukäytäntöjä Tšekissä. Vaiheet, joiden avulla siirtohinnoittelun markkinaehtoisuus voidaan osoittaa Puolassa.
Pichhadze, 2017	Kanada	Viimeaikainen kehitys sopimuksen tulkinnan merkityksestä siirtohinnoitteluanalyysin yhteydessä.	Maakohtaisia siirtohinnoittelukäytäntöjä Kanadassa.
Wiora, 2017	USA	Yhdysvaltojen verotuomioistuimen Amazon tapauksessa tekemien linjausten vaikutukset tuleviin siirtohinnoitteluoikeudenkäynteihin.	Maakohtaisia siirtohinnoittelukäytäntöjä Yhdysvalloista.

Haku 1 (Andor)			
Tekijä(t) ja julkaisuvuosi	Maa/Alue	Artikkelin kuvaus	Keskeiset havainnot
Syromyantnik ov ym., 2020	Venäjä	Siirtohinnoittelu kehitysmaissa.	Siirtohinnoittelukäytännöt Kehitysmaissa.
Haiyan, 2020	Kiina	BEPS-projektin vaikutukset Kiinan siirtohinnoittelulainsäädän töön.	Kiinan tekemät toimenpiteet BEPS- projektin myötä.
Oguttu, 2020	Afrikka	Vaihtoehtoiset lähestymistavat vertailukelpoisuusanalyysi en laadinnalle kehitysmaissa.	Vertailukelpoisuusanalyys ien laadintaan liittyvät haasteet Afrikassa ja Afrikan maiden soveltamat siirtohinnoittelukäytännöt.
Beebeejaun, 2019	Mauritius	Mauritiuksen siirtohinnoittelusäätelyn vertaaminen Etelä-Afrikan ja Iso-Britannian säätelyyn.	Siirtohinnoittelukäytännöt Mauritiuksella, Etelä- Afrikassa ja Iso- Britanniassa.
Rossning ym., 2017	Irlanti	Markkinaehtoisen hinnoittelun laatiminen Irlannissa sijaitsevalle yhtiölle. Case- Opetusartikkeli.	Siirtohinnoitteluprosessi käytännössä.

Martins, 2017	Portugali	IFRS-standardien käyttöönoton vaikutus marginaalipohjaisten siirtohinnoittelumenetelmien käyttöön.	IFRS-standardien mukaan lasketut vertailuanalyyseissä käytettävät liikevoittomarginaalit ovat heikkolaatuisempia kuin aiemmin lasketut tunnusluvut.
Haku 2 (Ebsco)			
Tekijä(t) ja julkaisuvuosi	Maa/Alue	Artikkelin kuvaus	Keskeiset havainnot
White, 2020	Eurooppa	Voitonjakomenetelmän käytäntöön soveltaminen eurooppalaisessa kulutustavarayhtiössä. Case tutkimus.	Eurooppalaisen kulutustavarayhtiön hinnoitteluunsa soveltamat menetelmät.
Hervé & Homont, 2018	Saksa	Liiketoiminettomarginaali menetelmän soveltaminen BEPS-projektin jälkeisessä ajassa Saksassa.	Käytännön tietoa liiketoiminettomarginaali- menetelmän soveltamisesta Saksassa.
Percevic & Hladika, 2017	Kroatia	Kroatiassa sovellettavat siirtohinnoittelumenetelmät ja siirtohinnoitteluun liittyvät ongelmat. Kyselytutkimus yrityksille, joilla on päätoimipaikka Kroatiassa.	Kroatiassa yleisimmin sovelletut menetelmät ja niihin liittyvät käytännön haasteet.
Haku 2 (Andor)			

Tekijä(t) ja julkaisu vuosi	Maa/Alue	Artikkelin kuvaus	Keskeiset havainnot
Brugger & Engebretsen, 2020	Sveitsi	OECD:n siirtohinnoittelumenetelmien pysyvä asema kansainvälisenä standardina.	Siirtohinnoittelukäytäntöjä eripuolilla maailmaa, yksinkertaistettujen menetelmien asema ja kehitysmaiden näkökulma.
Abdallah, 2017	USA	IFRS-standardeihin siirtymisen vaikutukset siirtohinnoittelukäytäntöihin Yhdysvalloissa.	IFRS-standardeihin siirtymisen vaikutukset vertailukelpoisuusanalyysin luotettavuuteen ja TNMM menetelmän soveltamiseen Yhdysvalloissa.